

Yaşlı Dostu Kentin Anlamı ve Aktif Yaşlanmaya Katkıları: Cumhuriyetin 100. Yılında İzmir Kenti Örneği

Meaning of Age-Friendly City and Contributions to Active Ageing: The Case of
Izmir City in the 100th Year of the Republic

Esin ZENGİN TAŞ¹ , Hande KIRIŞIK² , Fatma YILDIZ³ , Zeynep ATA⁴ , Murat AKTUĞ⁵

Öz

Dünya genelinde yaşlı nüfus oranının arttığı ve artmaya devam edeceği öngörülmektedir. Artan yaşlı nüfusun beraberinde getirdiği sosyal sorunlara ve yaşlı insanların çeşitlenen ihtiyaçlarına çözüm bulabilmek için uluslararası kuruluşlar 1980'li yıllardan bu yana çaba sarf etmektedir. Bu kuruluşlardan biri olan Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yaşlanma sürecini ele alırken aktif yaşlanmanın desteklenmesi konusunu önelemekte dünya genelindeki kent, belediye ya da kasaba gibi topluluklarda aktif bir yaşam sürülebilmesi için "Yaşlı Dostu Kent" kavramı üzerinde durmaktadır. Bu kapsamda bu çalışmada, "Yaşlı Dostu Kent" bağlamında İzmir ilinde yaşlılık alanında aktif rol oynayan birtakım öznelerin (yaşlılar, yerel ve merkezi yönetim temsilcileri, akademisyenler, STK temsilcileri) yaşlı dostu kenti tanımlama biçimleri ile yaşlı dostu kent ve aktif yaşlanmayı nasıl değerlendirdikleri incelenmiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda nitel araştırma deseni benimsenmiş olup fenomenolojik yaklaşımla katılımcılardan elde edilen bulgular "yaşlı dostu kent" ve "aktif yaşlanma" boyutuyla değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda yaşlı dostu kent tanımlamalarının her grup açısından farklılık gösterdiği; bunun yanında tüm katılımcıların tanımlamada farklılaştığı yaşlı dostu kent tasarımının aktif yaşlanmayı destekleyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, Kent, Yaşlı Dostu Kent, Aktif Yaşlanma, Yaşlılık

ABSTRACT

It is predicted that the proportion of the older adult population worldwide is increasing and will continue to increase. International organizations have been making efforts since the 1980s to find solutions to the social problems brought about by the increasing older adult population and the diversifying needs of older adults. The World Health Organization (WHO), one of these organizations, argues that an important issue to be addressed in the aging process is to support active aging and at this point, the concept of an "Age-Friendly City" is emphasized in order to lead an active life in communities such as cities, municipalities or towns around the world. In this context, in this study, in the context of an "age-friendly city", the ways in which some actors (older adults, local and central government representatives, academicians, NGO representatives) who play an active role in the field of aging in Izmir province define the age-friendly city and how they evaluate the age-friendly city and active aging are examined. In line with the purpose of the study, a qualitative research design was adopted and the findings obtained from the participants with a phenomenological approach were evaluated with the dimensions of "age-friendly city" and "active aging". As a result of the research, it was concluded that the definitions of the age-friendly city differed for each group; in addition, it was concluded that the design of the age-friendly city, which all participants differed in the definition, would support active aging.

Keywords: Older Adults, City, Age Friendly City, Active Ageing, Aging

¹ **Corresponding Author:** İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmetler Programı, esin.tas@kavram.edu.tr, 0000-0002-8713-8859

² Ankara Üniversitesi Haymana Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakımı Programı, handekirisik@hotmail.com, 0000-0002-2395-7855

³ İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Programı, psy.fatmayildiz@gmail.com, 0000-0001-6068-1416

⁴ İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmetler Programı, zeynep.ata@kavram.edu.tr, 0000-0002-6802-0249

⁵ grn.kendalmurat@gmail.com, 0000-0003-3615-0513

GİRİŞ:

Çoğu ülkede en hızlı büyüyen yaş grubu 65 yaş ve üzeridir. Küresel olarak 80 yaş ve üzeri kişilerin sayısı 1990 ve 2019 yılları arasında neredeyse üç katına çıkarak 54 milyondan 143 milyona ulaşmıştır. 2019 ve 2050 yılları arasında bu sayının tekrar üç katına çıkarak 426 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Yaşlı nüfus, dünyanın daha az gelişmiş ülke ve bölgelerinde, daha gelişmiş bölgelere kıyasla daha hızlı artış göstermektedir (BM, 2020).

Dünya nüfusu şu anda tarihsel olarak önemli iki demografik değişimden geçmektedir: hızlı yaşlanma ve kentleşme (DSÖ, 2015). Kentsel nüfusun, dünya genelinde ve dünyanın daha az gelişmiş bölgelerinde daha fazla artış göstereceği, yüzyılın ortasına gelindiğinde, dünya nüfusunun yaklaşık üçte ikisinin kentsel alanlarda yaşıyor olacağı düşünülmektedir (Lerch, 2017). 65 yaş ve üzeri insanların sayısı, kentsel alanlarda giderek artmaktadır (DSÖ, 2015). Ülkemiz açısından bakıldığında toplam nüfusumuzun %9,9'unu oluşturan 65 yaş ve üzeri nüfusun %14,6'sının orta yoğun kentlerde; %55,3'ünün ise yoğun kent olarak sınıflandırılan yerlerde yaşadığı görülmektedir (TÜİK, 2022).

Yaşlanan nüfus, kentleşme oranları ve yaş almaya ilginin artması ile birlikte ele alınması gereken kavramlardan birisi de aktif yaşlanmadır. Aktif yaşlanma, DSÖ (2002) tarafından "İnsanların yaşlandıkça yaşam kalitesini artırmak için yaşam boyunca sağlık, katılım ve güvenlik fırsatlarını optimize etme süreci" (DSÖ, 2002) olarak tanımlanmıştır. Bu tanım, bağımlılık ve pasifliğe odaklanan yaşlılıkla ilgili basmakalıp kavramlara kişilere meydan okuyarak özerkliği ve katılımı vurgulamaktadır. Bunu yaparken genellikle fiziksel gerilemenin etkileriyle ilişkilendirilen "düşüş ve kayıp paradigmasını" çürütmekte ve yaşlıların toplumda oynadıkları aktif rolleri vurgulamaktadır (Foster ve Walker, 2015). Yaşlı bireylerin toplumda aktif bir rol oynaması kuşkusuz bu role ortam sağlanması ile yakından ilişkilidir. Bu bağlamda kentlerde yaşlı bireylerin aktif yaşlanmalarının önündeki engelleri azaltmak; sorun, risk ve olumsuzlukları görmek ve onlara çözüm önerileri geliştirmek gerekmektedir. Yaşlı bireylerin kentte yaşadıkları sorunları en aza indirmek için kentlerde yaşlı dostu ortamları oluşturabilmek oldukça önemlidir. Buradan hareketle DSÖ, aktif yaşlanma politika çerçevesinde şekillenen yaşlı dostu kentler fikrini ortaya atmıştır.

Detayları kavramsal çerçeve bölümünde açıklanmakla birlikte yaşlı dostu kent kısaca, yaşlı bireylerin aktif yaşlanmalarını desteklemek için fiziksel ve sosyal çevreye ilişkin politikalar, hizmetler ve yapılar tasarlamak olarak tanımlanmaktadır (DSÖ, 2007). Avşar Arık'a göre (2021:57), kentsel politikalar geliştirilirken yaşlı insanların deneyim ve tecrübelerinden faydalanılması ve yaşlı bireylerin katılımının sağlanması önemlidir. Ayrıca ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde farklı paydaşlarla yapılacak iş birliği de çok önemlidir (Buffel ve Phillipson, 2018).

Bu çalışma kent öznelerinin (yaşlı bireyler, yaşlılık alanında hizmet sunucular-merkezi ve yerel yönetim temsilcileri, sivil toplum kuruluşu temsilcileri ve akademisyenlerin) bakış açısından yaşlı dostu kentin anlamını belirlemek ve bu anlamın aktif yaşlanmaya olan katkısını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda araştırmada "Kent öznelerine göre yaşlı dostu kentin anlamı nedir?" ve "Yaşlı dostu kent tasarımının yaşlı bireylerin toplum içinde aktif olmasındaki rolü ve önemi nedir?" sorularına cevap aranmaktadır. Çalışma bu odak kapsamında İzmir ili ile sınırlandırılmıştır. Çalışmanın amacına uygun olarak nitel araştırma tasarımı yapılmıştır. Bu doğrultuda odağı, katılımcıların bir konuya ilişkin bakış açısını anlamak olan fenomenolojik yaklaşım benimsenmiş ve öznelerden elde edilen bulgular "yaşlı dostu kent" ve "aktif yaşlanma" boyutuyla değerlendirilmiştir. Bir sonraki bölümde "Yaşlı Dostu Kent" ve "Aktif Yaşlanma" kavramları üzerinde durularak kavramsal bir çerçeve sunulacaktır.

1. Yaşlı dostu kentin anlamı

Dünya nüfusunun yaşlanıyor olması bir “sorun” olarak adlandırılmaya başlandığundan beri yaşlılık alanı, pek çok bilim dalının; özellikle sosyal bilimlerin inceleme alanlarından birisi haline gelmiştir. Başta Birleşmiş Milletler olmak üzere birçok kuruluş, gelecekte dünya nüfusunun büyük bir bölümünü oluşturacak ve toplumlarda önemli roller üstlenecek olan yaşlı bireylerin; sosyal ve ekonomik yaşama nasıl adapte edileceği, onlara daha güvenilir, rahat ve temiz bir kent yaşamının ne şekilde sunulacağı sorularını gündeme getirmiştir.

Yaşlı bireylerin bir toplumun sosyal ve fiziksel altyapısından memnun olup olmadıkları, ne ölçüde memnun oldukları ve var olan altyapının nasıl değerlendirileceği, planlama uzmanlarının ve politika yapımcıların giderek daha fazla ilgisini çeken sorulardır. Bu ilgi kısmen, hem kentsel hem de kırsal toplumlarda meydana gelen yaşlı nüfus artışının ve aktif yaşlanmaya elverişli toplumlar yaratmanın tanımı, bileşenleri veya stratejileri konusunda kentsel planlamada tutarlı teorik çerçevelerin eksikliğinin bir yansımasıdır. Çeşitli girişimler bu eksikliği gidermeye çalışmıştır, ancak en çok bilineni “Yaşlı Dostu Kent” ile DSÖ’ye aittir (DSÖ, 2007). DSÖ, 2006 yılında, “yaşlanan bir kentte olması gereken temel özellikleri sıralamak, belediyeleri yaşlanan kentlere uyum sağlamaları için teşvik etmek, aktif ve sağlıklı yaşlanmayı sağlamak için işbirliğine dayalı, küresel yaşlanma sorununun çözümü noktasında uluslararası bir çaba niteliğinde olan yaşlı dostu kent uygulamasını başlatmıştır” (Plouffe ve Kalache, 2010). Yaşlı dostu kent/topluluk kavramı, yaşlı bireylerin pasif hizmet alıcıları olarak görülmesine meydan okuyarak, onları toplumlarına aktif katkıda bulunan kişiler haline getirmek ve bununla birlikte kamusal söylem ve politika yapımına yaşlanma sürecine ilişkin daha gelişmiş bir anlayış getirmek amacıyla ortaya çıkmıştır (DSÖ, 2002; 2007).

Yaşlı dostu kent kavramı aktif yaşlanma için olanak sunan, yaşanabilir, güvenli ve temiz bir çevreye tekabül etmektedir. DSÖ, kentlerin ve toplulukların sekiz temel alanda bir dizi kritere göre kendi kendilerini değerlendirmelerine yardımcı olmak için bir Kılavuz ve Yaş Dostu Kentlerin Temel Özellikleri Kontrol Listesi hazırlamıştır (DSÖ, 2007). Buna göre bu kontrol listesinde yer alan başlıklar dış mekânlar ve binalar, ulaşım, konut, sosyal katılım, toplumsal yaşama dâhil olma ve toplumun yaşlıya saygısı, vatandaşlık görevini yerine getirme ve işgücüne katılım, bilgi edinme ve iletişim, toplum desteği ve sağlık hizmetleri şeklindedir.

Kentsel nüfusun yaşlanması, kentlerin de yaşlı dostu olmasını gerekli kılmaktadır. 2007 yılında Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından yaş dostu bir kentin sahip olması gereken özellikleri saptamak için “Küresel Yaşlı Dostu Şehirler Rehberi” oluşturulmuştur. Yayımlanan bu rehberle ilgili olarak, yaşlı dostu kent kavramı zihinlerde daha net bir görünüm kazanmış ve yaşlı dostu çevreler için evrensel boyutta kriterler belirlenmiştir. Takiben, geliştirilen bu pratiğin görünürlüğünü arttırmak amacıyla 2010 yılında “Yaş Dostu Şehirler Küresel Ağı” kurulmuştur (Caner vd., 2013). Dolayısıyla; yaşlı dostu kent olarak kabul görmek bir itibar ve gelişmişlik sembolü haline gelmeye başladığı için ülkelerin yaşlı dostu kent kavramına yaklaşımları olumlu ve hızlı değişimlere sebep olmuştur. DSÖ Yaş Dostu Şehirler ve Topluluklar Küresel Ağı, şu anda 51 ülkede 1445 şehir ve topluluğu içermekte, dünya çapında 300 milyondan fazla insanı kapsamaktadır (DSÖ, 2023).

Türkiye’den de bu küresel ağa, bir büyükşehir ve beş ilçe belediyesinin dahil olması dikkat çekmektedir (DSÖ, 2023). Türkiye’de yaşlı dostu kent ile ilgili gelişmelerde, nüfusun demografik özelliklerinin önemi inkar edilemez. 65 yaş ve üzeri nüfus, son beş yılda %24,0 oranında artış göstererek 2021 yılında 8 milyon 245 bin 124 kişiye ulaşmıştır (TÜİK, 2021). Nüfus sayısı ve sosyoekonomik büyüklüğü bakımından Türkiye’de üçüncü sırada yer alan İzmir kenti, yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı en yüksek illerimizden birisidir. 11’i merkez ilçe olmak üzere 30 ilçesi bulunan İzmir kentindeki yaşlı nüfus oranı %12,1’dir (TÜİK, 2021). Bu haliyle İzmir’deki yaşlı nüfus oranlarının ülke ortalamasının

üzerinde olması, kenti “çok yaşlı toplum” kategorisine sokmaktadır. İnsanların yaşamayı ve yaşlanmayı tercih ettikleri bir kent olarak İzmir ilinde, yaşlı bireyler için düzenlenen politikalar önem kazanmaktadır. İzmir’de yaşlılık alanında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kurumsal hizmetler ve evde bakım hizmetleri, yerel yönetim kurumsal hizmetler, sağlık hizmetleri, evde bakım hizmetleri ve birçok STK farklı faaliyetleri yürütmektedir. Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinin yaşlılara yönelik pek çok çalışması bulunmaktadır (bkz: www.izmir.bel.tr). Ayrıca, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin 2022 yılında yayınlanan faaliyet raporu incelendiğinde “Yaşlı nüfus için proje eksikliğinin olması” iyileştirmeye açık alan olarak görülmektedir (İBB 2022 yılı Faaliyet Raporu). Bunun yanında İzmir’de bulunan Bornova Belediyesi, DSÖ’nün, ‘Yaşlı Dostu Kentler Ağına’ kabul edilen İzmir’de ilk Türkiye’de ise 5’inci belediye olmuştur (Bornova Belediyesi, 2023). Tüm bunlar göz önüne alınarak bu çalışmanın örneklemini İzmir ili ile sınırlandırılmıştır.

İzmir kenti, 2022 yılında toplam nüfusuyla, Türkiye nüfusunun %5,2’sini barındırarak ülkenin en kalabalık üçüncü şehri olmuştur. 1927 yılında, İzmir’in toplam nüfusu ülke nüfusunun %4’üdür. Cumhuriyet ilk kurulduğu dönemlerde, İzmir’in kentsel bir merkez olarak önemini gösterecek şekilde, ilin kentsel nüfusu toplam nüfus içinde yarıya yakın bir paya sahiptir. 1950’li yıllara kadar korunan kent-kır dengesi, 1970’li yıllarla birlikte kentsel nüfus lehine bir değişim yaşamıştır. 1997’de %80’in üzerine çıkan kentsel nüfus, 2008’de %91’e ulaşmıştır (Südaş ve Mutluer, 2013, Südaş, 2019). İlin nüfuslanmasında doğal artışın yanı sıra, 1950’den itibaren ivme kazanan iç göçler de etkili olmuştur. 1950’den sonra Türkiye’de kırlardan kentlere yönelik yaşanan kitlesel göçler belirli merkezlere yönelmiş ve İzmir, İstanbul ve Ankara’dan sonra en çok göç alan üçüncü merkez haline gelmiştir (Işık, 2023).

Türkiye’nin ekonomik büyümesine katkıda bulunacak, ithalat ve ihracatı gittikçe arttırarak daha fark edilir bir kent olacağı açık olan İzmir, toplamda 9 üniversiteye sahip bilim kenti özelliği de taşımaktadır (Eraslan, 2015). Ayrıca, İzmir’in uluslararası ihracat liman kenti olması ile kültürel etkinliklerin gerçekleştirildiği sinema ve tiyatro binaları, dans salonları sayısal olarak artarken, nitelikleri de gelişmiştir. Akdeniz’in önemli ihracat liman kenti olan İzmir’in kent dokusunda oluşturulan yeni yapılanmalar ve kültürel zenginlikler, kentte kentli değerlerle yaşayanların yaşam kalitesi üzerinde etkili olmuştur (Tatlıdil, 2009). İzmir kenti Cumhuriyet tarihinin 100 yıllık sürecinde; ekonomik, toplumsal, kültürel ve daha pek çok alanda öncü bir kent olma özelliği taşımaktadır.

2. Aktif yaşlanma

İnsan ömrünün uzaması ve toplumsal yaşlanma olgusu ile birlikte yaşlanan nüfusun sağlık, bakım ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ile bireylerin yaşam kalitesinin artırılması gibi bazı önemli konular gündeme gelmiştir. Bu noktada yaşlanan bireylerin sorunları devletlerin, yasa/politika yapımcıların üzerine çalıştığı temel konulardan olmuştur. Pek çok uluslararası kuruluş ve araştırmacı bireylerin yaşlılık dönemlerinde olabildiğince uzun süre bağımsız ve aktif bir yaşam sürmelerinin bireysel ve toplumsal faydalarına dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda “aktif yaşlanma”, “sağlıklı yaşlanma”, “başarılı yaşlanma”, “iyi yaşlanma”, “üretken yaşlanma” gibi çeşitli kavramlar kullanılmaktadır. Bu kavramların her biri birbiriyle benzeşen, birbiriyle ilişkili olan fakat esasında birbiri yerine kullanılmayan farklı anlamlara gelmektedirler. Yine de literatürde bu kavramların bazen birbiri yerine kullanıldığına rastlamak mümkündür. Bu bölümde yaşlı dostu kent kavramının teorik arka planında yer alan aktif yaşlanma kavramı ele alınacaktır.

Aktif yaşlanma, temellerini sosyal gerontoloji teorilerinden biri olan aktivite teorisinden almaktadır. Bu teori, sosyal gerontolojinin ilk kapsamlı teorisi olarak kabul edilen geri çekilme teorisine tepki olarak 1961 yılında Robert Havighurst tarafından ortaya atılmıştır. Yaşlı bireyleri pasif, işe yaramaz ve toplumdan soyutlanmaları gereken bir grup olarak ele almak gibi olumsuz bir yaklaşıma sahip olan geri çekilme teorisinin aksine aktivite teorisi, yaşlı bireylerin toplumsal yaşamın içerisinde aktif bir şekilde yer almaları gerektiğini savunmaktadır. Aktivite teorisine göre yaşlılık döneminin mutsuz bir dönem

olarak değerlendirilmemesi için bireylerin aktif kalmaları gerekmektedir (Tufan, 2016). Aktivite teorisi, emeklilik sonrası ve yaşlılık döneminde meydana gelen sorunların çözümünü yaşlı bireylere bırakması sebebiyle eleştirilmektedir. Diğer yandan yaşlılık dönemindeki mutluluğu mutlaka aktif bir yaşam sürmekle ilişkilendirmesi de eleştiriler arasındadır (Tufan, 2016).

DSÖ (2002) aktif yaşlanmayı, yaşlanma sürecinde yaşam kalitesinin artırılması için sağlık, katılım ve güvenlik fırsatlarının optimize edilmesi olarak tanımlamaktadır. DSÖ (2002) aktifliği yalnızca fiziksel ve işgücüne katılımdaki aktiflikle sınırlamamış bunların yanında sosyal, ekonomik, kültürel, spiritüel ve topluluk aktivitelerine katılım olarak da aktifliğe vurgu yapmıştır. Bu bağlamda bağımsız bir yaşam ve toplumsal katılıma yapılan vurgu ile bağımlılık ve pasiflik ile özdeşleştirilen ileri yaş stereotiplerine de meydan okunmuştur. Yani aktif yaşlanma gerileme ve kayıplara değil yaşlı bireylerin toplumda üstlendiği aktif rollere odaklanmaktadır (Foster ve Walker, 2015). Bauman ve arkadaşları (2016) ise aktif yaşlanmayı kronik hastalıkların azalması, uzun yıllar boyu bağımsız ve üretken yaşamı sürdürebilme, sosyal yaşamın içerisinde olmaya devam etmek için bilişsel ve fonksiyonel kapasitenin geliştirilmesi olarak tanımlamaktadır. Bu bilgilerden yola çıkarak aktif yaşlanma, sağlıklı ve üretken yaşlanmayı da içeren şemsiye bir kavramdır denebilir.

DSÖ (2002) aktif yaşlanmanın belirleyicilerini davranışsal belirleyiciler, bireysel belirleyiciler, sosyal belirleyiciler, ekonomik belirleyiciler, fiziksel çevre, sağlık ve sosyal hizmetler olmak üzere altı kategoride ele almaktadır. Bunların yanında kültür ve cinsiyet olmak üzere iki kesişen belirleyici daha bulunmaktadır. Bu noktadan hareketle aktif yaşlanmanın sadece bireylerin sorumluluğunda olmaması gerektiği söylenebilir. Yani aktif yaşlanmayı teşvik etmek için sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetler sağlamak ya da fiziksel çevreyi desteklemek gibi konularda bireyin çabasının dışında politik ve diğer aktörlerin de sorumluluğu bulunmaktadır. Nitekim insanlara yaşlanma sürecinde yaşamın her alanında fırsat eşitliği ve insan onuruna yaraşır muamele hakkı tanıyan hak temelli bir yaklaşım aktif yaşlanma yaklaşımının temelinde yer almaktadır (Çuhadar, 2020). Bu noktada yaşlı bireylere yönelik politikaları oluştururken yaşlı birey/vatandaş olarak görmek ve yaşlılığa bağlı risklerin azaltılması veya sorunların çözülmesi de vatandaşlık hakkı olarak ele alınmalıdır (Korkmaz, 2014). Bu nedenlerden dolayı bu çalışmada yaşlı bireyler için yapılacak hizmet ve politikaların oluşturulmasında söz sahibi olması gereken başta yaşlı bireyler olmak üzere kentin diğer öznelerinin görüşleri ele alınmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırma, İzmir ilinde kentteki birtakım aktörlerin yaşlı dostu kent kavramına ilişkin çeşitli konularla ilgili algı, düşünce ve anlamlandırmalarını ortaya koymaya çalışan daha büyük bir araştırma dizaynının bir parçasıdır. Bu çalışmada İzmir ilinde yaşayan yaşlı bireyler, merkezi ve yerel yönetim temsilcileri, STK temsilcileri ve akademisyenlerin yaşlı dostu kentler ve aktif yaşlanma konusuyla ilgili algı, düşünce, görüş ve anlamlandırmaları ele alınacağı için nitel araştırma tasarımı yapılmıştır. Araştırma nitel çalışmalar için bir rehber niteliğinde kabul edilen “Kalitatif Araştırma Raporlama Konsolide Kriterleri Kontrol Listesi (COREQ)” temelinde, nitel araştırma paradigmasına göre planlanmıştır. Çalışmada fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Bu yaklaşımın temel amacı insanların bir kavram, olay ya da duruma yönelik algı, anlamlandırma, görüş, duygu, düşünce ve hislerinin ele alınmasıdır (Creswell ve Poth, 2016).

Nitel çalışmalarda genelleme kaygısı olmadığından bu çalışmalar daha küçük gruptan elde edilen derin ve nitelikli verilere odaklanmaktadır (Bhattacharya, 2017: 18). Nitel araştırmalarda veri toplarken derinlemesine görüşme tekniği çok sık kullanılmaktadır. Görüşme tekniği ile veriler daha önce belirlenen bir konuyla ilgili genellikle soru formu kullanılarak ve sözlü iletişim kurarak toplanmaktadır (Bhattacharya, 2017: 51). Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve kartopu örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın amacına uygun olarak her gruptan görüşme yapılacak ilk katılımcılar belirlenmiş ve daha sonra katılımcıların önerdiği diğer kişilerle bağlantı kurularak bu döngüde görüşmeler sürdürülmüştür. Nitel araştırmalarda veri toplama süreci

doyum noktasına ulaşana kadar devam etmektedir (Creswel, 2017). Bu nedenle görüşmeler veri doyumuna ulaştığı noktada sonlandırılmıştır. Bu kapsamda 42 katılımcı (24 yaşlı birey, 5 merkezi yönetim temsilcisi, 5 yerel yönetim temsilcisi, 3 STK temsilcisi, 5 akademisyen) ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde yarı-yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. Görüşme formu literatür incelemesi ve araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

Görüşmeler etik kurul izni alındıktan sonra yapılmıştır. Çalışmaya katılım gönüllük esasına dayanmakta olup tüm katılımcılardan sözlü ve yazılı onam alınmıştır. Katılımcıların onayları doğrultusunda ses kaydı alınmış ve saha notları tutulmuştur. Merkezi yönetim temsilcileri hariç diğer tüm katılımcılar ses kaydı alınması için onay vermiştir. Merkezi yönetim temsilcileri ile görüşmelerde ise yalnızca saha notu tutulmuştur. Tüm katılımcılarla görüşme süreleri minimum 18 dakika maksimum 80 dakika sürmüştür. Görüşmeler katılımcıların uygunlukları noktasında ev, park, huzurevi, işyeri, cafe ve online ortamda (Bazı STK temsilcileri ve akademisyenler) gerçekleştirilmiştir. Yaşlı görüşmelerinde yaşlının iştirme, kendini ifade etme, alzheimer/demans gibi durumları dikkate alınmıştır.

Verilerin transkripsiyonu kelime kelime yapılmıştır. Ortaklığın sağlanması adına araştırma ekibi transkripsiyon öncesi hangi hususlara dikkat edileceği hususunda istişare etmiştir. Veriler sunulurken alıntılar birebir yapılmış olup, (...) ifadesi konuşmanın bağlam dışında devam ettiği anlamına gelmiştir. Transkripsiyonda duygular yazıya geçirilmiştir.

Araştırma verilerinin kodlanmasında kodlama ekibi (nitel çalışma alanında deneyimli) üç proje araştırmacısından oluşmuştur. Görüşme dökümlerini kodlamadan önce literatürden faydalanılarak çerçeve temalar oluşturulmuş; verilerin kodlanması sırasında ortaya çıkan temalar da eklenerek araştırmacıların uzlaştığı nihai temalar oluşturulmuştur. Kodlama iki araştırmacı tarafından MAXQDA programı ile ve bir araştırmacı tarafından ise manuel olarak gerçekleştirilmiştir. Veriler MAXQDA programı ile kodlanarak analiz edilmiştir. Birkaç kez okunan transkriptler ayrı ayrı kodlanarak çerçeve temaların altına yerleştirilmiştir. Sonrasında tematik analiz yöntemi ile temalara ayrılmıştır. Temaların altına katılımcıların doğrudan ifadeleri yerleştirilmiştir ve araştırma bulguları yorumlanmıştır. Önyargı olasılığına karşı, araştırmacılar verileri bağımsız olarak analiz etmiştir. Araştırmacılar verileri yazıya dökmüş ve bağımsız olarak temalar oluşturmuştur. Bağımsız analiz sonrası araştırmacılar ilgili temaları yinelemeli bir şekilde birleştirmişlerdir. Bunun yapılmasının nedeni, bağımsız analizin bulguların inandırıcılığını ve güvenilirliğini artırmaya yardımcı olmasıdır (Cope, 2014). Çalışma bulgularındaki yanlılığı daha da azaltmak için, araştırmacılar bazı katılımcılara çalışmanın bir taslağını göndermiş (katılımcı kontrolü) ve yanıtlarını doğrulamıştır (Cope, 2014; Lietz vd, 2006; Ritchie ve Lewis, 2003).

Araştırmanın sunumunda bulguların teyit edilebilirliğini sağlamak için (Cope, 2014) araştırmacılar katılımcılardan zengin sözlü alıntılar sağlamış ve bu alıntılar ortaya çıkan her bir temayı betimlemiştir. Bu nedenle, araştırmada sunulan tüm temalar, tartışmalar ve sonuçlar doğrudan çalışmanın bulgularından kaynaklanmaktadır. Araştırma Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olarak yapılmıştır.

Araştırmada katılımcıların özel yaşamlarının gizliliğinin sağlanması ve araştırma etiği gereği kimlik bilgilerinin gizliliği esas alınmıştır. Bu nedenle katılımcıların isimlerini anonimleştirmek için kodlar belirlenmiştir. Bu kapsamda yaşlı kadınlar için "YK", yaşlı erkekler için "YE", merkezi yönetim temsilcileri için "MY", yerel yönetim temsilcileri için "YY", sivil toplum kuruluşu temsilcileri için "STK" ve akademisyenler için "AKD" kodları kullanılmış ve görüşme sıralarına göre 01'den başlayarak her bir grubu temsil eden katılımcı sayısı kadar numara kodlanmıştır. Örneğin "YK01" görüşme yapılan birinci yaşlı kadını, "AKD05" görüşme yapılan beşinci akademisyeni temsil etmektedir.

BULGULAR

1. Demografik Bulgular

Araştırmaya yaşlı bireyler (n=24), merkezi yönetim (n=5) ve yerel yönetim (n=5) temsilcileri, STK temsilcileri (n=3) ve akademisyenlerden (n=5) oluşan toplam 42 kişi katılmıştır. Yaşlı bireylerin en genci 61 yaşında en yaşlısı 90 yaşında olup; yaş ortalamaları 71,7'dir. Yaşlı bireylerin cinsiyetlerine göre dağılımına bakıldığında katılımcıların 11'i kadın, 13'ü erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Yaşlı bireylerin eğitim durumuna bakıldığında 10'u ilkökul mezunu, 4'ü ortaokul mezunu, 4'ü lise mezunu,

1'i sağlık koleji ve 5'i üniversite mezunudur. Yaşlı bireylerin medeni durumlarına bakıldığında 16'sı evli, 2'si bekâr (hiç evlenmemiş), 5'inin eşi vefat etmiş ve 1'i boşanmıştır. Yaşlı bireyler en düşük 0 en yüksek 3 çocuk sahibidir. Yaşlı bireylerin 5'i yalnız, 8'i eşiyile, 2'si çocuğuyla, 5'i eşi ve çocuğuyla ve 4'ü huzurevinde yaşamaktadır. Yaşlı bireylerin 7'si Altıntaş, 5'i Karşiyaka, 4'ü Buca, 3'ü Bornova, 1'i Basmane, 1'i Karabağlar, 1'i Konak ve 1'i Çiğli'de yaşamaktadır.

Merkezi yönetim temsilcilerinin 2'si kadın 3'ü erkektir. En genci 49 en yaşlısı 60 yaşındadır. Hepsı üniversite mezunu olup sosyal hizmet uzmanı (SHU) olarak görev yapmaktadır. Alanda çalışma yılları 23-30 yıl arasında değişmektedir.

Yerel yönetim temsilcilerinin 2'si kadın 3'ü erkektir. En genci 29, en yaşlısı 48 yaşındadır. Hepsı üniversite mezunudur. Alanda çalışma yılları 3-10 arasında değişmektedir.

Sivil toplum kuruluşu (STK) temsilcilerinin 2'si kadın 1'i erkektir. En genci 39 en yaşlısı 66 yaşındadır. Hepsı üniversite mezunudur. Birisi dernek başkanı, birisi dernek şube başkanı ve birisi dernek üyesidir. Alanda çalışma yılları 2-17 arasında değişmektedir.

Akademisyenlerin 4'ü kadın 1'i erkektir. En genci 30 en yaşlısı 58 yaşındadır. Birisi yaşlı sağlığı, birisi gerontoloji, ikisi fizyoterapi ve biri hemşirelik alanında çalışmalar yapmaktadır.

Demografik bulgulara ait bilgiler Tablo-1'de gösterilmektedir.

Tablo-1: Demografik bilgiler tablosu

Yaşlı Bireyler								
Kod	Yaş	Cinsiyet	Eğitim durumu	Çalışma durumu	Medeni durum	Çocuk sayısı	Kimlerle yaşıyor?	Nerede yaşıyor?
YK01	74	Kadın	Lise mezunu	Çalışmıyor	Eşi vefat etmiş	2	Yalnız	Altıntaş
YK02	64	Kadın	Ortaokul mezunu	Ev hanımı	Evli	3	Eşiyile	Bornova
YK03	85	Kadın	Lise mezunu	Çalışmıyor	Eşi vefat etmiş	3	Yalnız	Karşiyaka
YK04	81	Kadın	Ortaokul mezunu	Emekli	Bekâr	0	Yalnız	Altıntaş
YK05	90	Kadın	Ortaokul mezunu	Emekli	Eşi vefat etmiş	2	Ođluyla	Altıntaş
YK06	73	Kadın	Üniversite mezunu	Emekli	Evli	2	Eşiyile	Mavişehir
YE01	63	Erkek	Lise mezunu	Emekli	Evli	2	Eşi ve çocukları	Karşiyaka
YK07	75	Kadın	Ortaokul mezunu	Ev hanımı	Evli	2	Eşi ve çocuđu	Altıntaş
YK08	68	Kadın	Üniversite mezunu	Çalışmıyor	Evli	2	Eşiyile	Altıntaş
YE02	74	Erkek	Lise mezunu	Emekli, çalışıyor	Evli	2	Eşi ve çocuđu	Altıntaş
YE03	75	Erkek	Sağlık koleji mezunu	Emekli	Evli	2	Eşiyile	Altıntaş

YE04	61	Erkek	Üniversite mezunu	Emekli	Evli	1	Eşiyle	Karşıyaka
YE05	64	Erkek	Üniversite mezunu	Emekli, çalışıyor	Evli	2	Eşi ve çocuklarıyla	Karşıyaka
YE06	76	Erkek	İlkokul mezunu	Emekli	Evli	0	Eşiyle huzurevinde	Huzurevi/Buca
YE07	72	Erkek	İlkokul mezunu	Emekli	Evli	2	Eşiyle	Karşıyaka
YE08	67	Erkek	Üniversite mezunu	Emekli, çalışıyor	Bekâr	0	Yalnız	Basmane
YK09	70	Kadın	İlkokul mezunu	Ev hanımı	Eşi vefat etmiş	2	Yalnız	Bornova
YE09	65	Erkek	İlkokul mezunu	Emekli	Evli	2	Eşiyle	Karabağlar
YE10	63	Erkek	İlkokul mezunu	Emekli, çalışıyor	Eşi vefat etmiş	2	Oğlu ve geliniyle	Konak
YE11	74	Erkek	İlkokul mezunu	Çalışmıyor	Boşanmış	3	Huzurevi	Huzurevi/Buca
YE12	63	Erkek	İlkokul mezunu	Emekli, çalışıyor	Evli	2	Eşiyle	Buca
YK10	75	Kadın	İlkokul mezunu	Emekli	Evli	0	Eşiyle huzurevinde	Huzurevi/Buca
YE13	73	Erkek	İlkokul mezunu	Emekli, çalışıyor	Evli	3	Eşi, çocukları, torunu	Bornova
YK11	76	Kadın	İlkokul mezunu	Emekli	Evli	3	Eşiyle, huzurevinde	Huzurevi/Çiğli
Merkezi Yönetim Temsilcileri								
Kod	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Görevi	Kaç yıldır bu alanda çalıştığı			
MY01	52	Kadın	Üniversite mezunu	SHU	23 (12 yılı yaşlılık alanında)			
MY02	55	Erkek	Üniversite mezunu	SHU	32 (8 yıldır yaşlılık alanında)			
MY03	49	Kadın	Üniversite mezunu	SHU	28 (6 yıldır yaşlılık alanında)			
MY04	54	Kadın	Üniversite mezunu	SHU	22 (6 yıldır yaşlılık alanında)			
MY05	60	Erkek	Üniversite mezunu	SHU	36 (10,5 yıldır yaşlılık alanında)			
Yerel Yönetim Temsilcileri								

Kod	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Kurum	Kaç yıldır bu alanda çalıştığı
YY01	48	Kadın	Üniversite mezunu	Yerel Yönetim	10
YY02	29	Kadın	Üniversite mezunu	Yerel Yönetim	3
YY03	37	Erkek	Üniversite mezunu	Yerel Yönetim	3
YY04	40	Erkek	Üniversite mezunu	Yerel Yönetim	12
YY05	32	Erkek	Üniversite mezunu	Yerel Yönetim	6
Sivil Toplum Kuruluşları (STK) Temsilcileri					
Kod	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Görev	Kaç yıldır bu alanda çalıştığı
STK01	39	Erkek	Üniversite mezunu	Dernek başkanı	8
STK02	56	Kadın	Üniversite mezunu	Dernek üyesi	2
STK03	66	Kadın	Üniversite mezunu	Dernek şube başkanı	17
Akademisyenler					
Kod	Yaş	Cinsiyet	Unvan/Alan	Kaç yıldır yaşlılık alanında çalışmalar yaptığı	
AKD01	53	Kadın	Doç. Dr. / Yaşlı Sağlığı	31	
AKD02	58	Kadın	Prof. Dr./ Hemşirelik	24	
AKD03	30	Kadın	Öğr. Gör./ Fizyoterapi	Yaşlılık alanında çalışmamaktadır.	
AKD04	31	Erkek	Dr. Öğr. Üyesi/ Fizyoterapi	Yaşlılık alanında çalışmamaktadır.	
AKD05	30	Kadın	Arş. Gör./Gerontoloji	7	

2. Temalar

2.1. Yaşlı Dostu Kentin Anlamı

Yaşlı dostu kentlerle ilgili literatürde belirli tanımlar yer alsa da bu kavram bireylerin öznel yorumlarına göre yeni anlamlar kazanabilir ve bu anlam bireyden bireye değişebilir. Bu nedenle katılımcılar için yaşlı dostu kentin bireysel anlamını çözümlenmek oldukça önemlidir. Yaşlı dostu kent bireyden bireye değişebilen bir anlama sahip olsa da katılımcıların tanımlamaları bazı ortak anlamların da olabileceğine işaret etmektedir. Katılımcılara *“Yaşlı dostu kent deyince ne anlıyorsunuz? Sizce yaşlı dostu bir kent nasıl olmalıdır?”* sorusu sorulmuştur. Araştırma bulgularına göre yaşlı bireyler açısından yaşlı dostu kent; yeşil alanlar, temiz çevre, yaşanabilir mekân ve çevre, saygı görme, hizmetlere erişim, bağımsız yaşam, erişilebilir çevre, ulaşım ağının işlevselliği, trafik yoğunluğunun ve gürültünün olmaması gibi anlamlara gelmektedir. Erkek ve kadın yaşlılara göre yaşlı dostu kentin anlamı temasında kod dağılımları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Yaşlı Bireyler Açısından Yaşlı Dostu Kentin Anlamı

Kod Sistemi	Erkek Yaşlı	Kadın Yaşlı	TOPLAM
Yaşlı dostu kentin anlamı			0
Kolaylaştırıcı kent			0
Yaşanabilir mekan ve çevre	■	■	5
Ulaşım ağı		■	1
Bağımsız yaşam	■		1
Erişilebilir çevre	■	■	3
Temiz çevre	■	■	6
Sağlık ve sosyal hizmetlere erişim	■	■	5
Yeşil alanlar	■	■	8
Sosyal katılımın teşviki	■	■	3
Saygı görme	■	■	6
Mutlu bir kent		■	1
Huzurlu bir kent		■	1
Rahat yer	■	■	4
Σ TOPLAM	23	21	44

Yaşlı dostu kent pek çok yaşlı katılımcı için temiz çevre ve yeşil alanlar anlamına gelmektedir. Bu konuyla ilgili katılımcılardan bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

“Valla yaşlı olarak... Ama böyle bir yeşillik bir park yakın bir şey yani gezmek için istiyoruz.” (YK07)

“Yaşlı dostu kent olması için ben park alanlarının İzmir’de olmadığını, yaşlılar için bir park olmadığını düşünüyorum. Dışarı çıkamıyoruz, temiz bir hava alamıyoruz. İzmir’in kokusundan bıktık. Maalesef bu kokunun giderilmesini rica ediyoruz.” (YE03)

“Ulaşım kolay olmalı, etraf temiz olmalı, bakımlı olmalı. Belediyeye çok iş düşüyor bu konuda...Yani yapıyor bir şeyler belediye de ama temelden çözülemedi....” (YK06)

Yaşlı dostu kendi temiz çevre ile ilişkilendiren YE08 ayrıca yaşlıların trafik güvenliğinin sağlanması örneği ile yaşlı dostu kentlerde yaşlı bireylere saygı boyutunu belirtmiştir. Katılımcı yaşanan bu durumu şu şekilde özetlemiştir:

“Yaşlı dostu kent biraz yeşile parklara ağırlık vermeli. Yani yeşil alanlarımız İzmir’de kısıtlı, betonlaşma yoğun, parklar az...Gençlerle iletişimimiz zayıf, az, hiç yok denecek kadar kopuk. Çünkü bir arada yaşama kültürümüz az. Halbuki gençlerle bir arada diyalogumuz olabilir.” (YK08)

YE08 yaşlı dostu temiz çevre ile ilişkilendirmektedir. Aynı zamanda trafik örneği üzerinden yaşlı dostu kentleri yaşlılara gösterilen saygı boyutuyla değerlendirmiştir. Konuyla ilgili ifadeleri şöyledir:

“Yaşlı dostu bir kent nasıl olmalıdır? Önce kent temiz olması lazım, hijyenik olması lazım. Yani şu anda, İzmir’in neresine gidersen bakarsan bak, her taraf pislik içinde... tabii biz bütün insanlar gibi biz yaşlılar da bundan etkileniyoruz...Trafikle ilgili otomobil kullanan insanlar, yaya geçitlerinde duran insanlara yol vermiyorlar...Arabalar gidiyor. Yaşlılar için bu önemli, yani tabii insanlar bir genç gibi daha hızlı karşıya geçemiyor.” (YE08)

Katılımcılardan bazıları yaşlı dostu bir kentin yaşlı bireylerin sosyal katılımını artıran faaliyetlere imkân sağlayan mekânlar olması gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Bu konuyla ilgili bazı katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“Yaşlı dostu kent nasıl olmalıdır (?) Yaşlılara sosyal aktiviteyi sağlayacak şeyler, kurumlar, kuruluşlar veya kurslar, eğitim alanları olmalı. Onların spor yapabileceği alanlar olmalı. Dinlenebileceği farklı fonksiyonlar olmalı.” (YE01)

“Aktiviteleri çok olması lazım, hizmetleri güzel olması lazım, onlara yeterince ilgi gösterilmesi alanlar açılması lazım. Ama ne şekilde çalışırlar ne yaparlar bilmiyorum. Temenni bu bizim için, inşallah öyle olur deriz.” (YK05)

YE04 ve YK9 sağlık hizmetlerine ve sosyal hizmetlere erişimin de yaşlı dostu kent bağlamında önemine dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili ifadeleri şöyledir:

“Bir de en önemlisi hiç hastanelerden asla randevu alınmıyor. Yaşlılar zaten hep evde kapandık hiç dışarıya çıkmadık. Benim aylarca komşularım aldı bütün hizmetlerimi, ihtiyaçlarımı. Hiç dışarıya çıkmadım.” (YK04)

“Yaşlıların bakımıyla ilgili, yani her türlü olanağı sağlamamız lazım.” (YK09)

YE04 yaşlı dostu kenti emekli bireylerin deneyimlerinden yararlanma, gönüllülük faaliyetleri ve yaşlı bireylere fırsatlar sunma ile ilişkilendirmektedir. Katılımcının konuyla ilgili düşünceleri şu şekildedir:

“... Onları emekli olduktan sonra danışman olarak alacağız yanımıza, yararlanacağız. Para verilir verilmez... Ama o kafasındaki bilgiyi aktaracak. İşte ben yaşlı dostu kent dediğimiz zaman o kadar... bunlar genellikle para istemezler, gönüllü olarak yaparlar bunu... Bunları değerlendirmek lazım.” (YE04)

YE12 yaşlı dostu kenti bağımsız yaşam sürdürmeyi destekleyen ortamlar olarak değerlendirmektedir. Konuyla ilgili şunları söylemektedir:

“Ya yaşlıların gezebileceği, dolaşabileceği, iyi standartlarda yaşayabileceği bir şehir bekliyoruz... Yani, kendi aktivitelerini yapabileceği, işte ekonomik durumlarının iyi olduğu şehir bekliyoruz.” (YE12)

Bazı katılımcılar yaşlı dostu kenti yaşlılara gösterilen saygı olarak değerlendirmekte ve konuyla ilgili şunları söylemektedir:

“Yaşlılara daha çok önem verilmesi, onların gelecekleriyle ilgili bir şeyler yapılması. Otobüste falan giderken şey yapıyoruz, gençler oturmuş yaşlılar ayakta, saygısız, saygı bekliyoruz gençlerden... Tabi büyüklerin de onlara karşı sevgisi olması lazım... Az, çok az bir şey çıkıyor gençlerde öyle, yer vermek, saygı göstermek ...” (YK02)

“Yaşlılara daha ilgi göstermelerini, ondan sonra saygılı olmalarını, yardımcı olmalarını gençlerin ama ediyorlar. Hani gençler ediyor, Allah razı olsun. Mesela pazara gidiyoruz, arabamı gençler taşıyor. Hemen yokuş var biraz pazarımızın şeyinde, orada Allah razı olsun yani gençler hemen alıyor, çıkarıyorlar o yokuştan.” (YK10)

Yaşlı dostu kentin hizmet sağlayıcılar açısından anlamının değerlendirilmesi bu araştırmanın önemli amaçlarından. Nitekim yaşlılara yönelik hizmetleri ve uygulamaları planlarken yaşlı dostu kente atfedilen anlam belirleyici bir role sahiptir. Bu bağlamda merkezi ve yerel yönetim temsilcilerine göre yaşlı dostu kent; erişilebilir çevre, yaşamı kolaylaştıran kent, sağlık hizmetlerine ve sosyal hizmetlere erişim gibi anlamlara gelmektedir. Tablo 3, Merkezi ve Yerel Yönetim Temsilcileri açısından yaşlı dostu kentin anlamı temasında yer alan kod dağılımlarını göstermektedir.

Tablo 3. Yerel ve Merkezi Yönetim Temsilcileri Açısından Yaşlı Dostu Kentin Anlamı

Kod Sistemi	YY01	YY02	YY03	YY04	YY05	MY01	MY02	MY03	MY04	MY05	TOPLAM
Yaşlı dostu kentin anlamı											0
Kolaylaştırılan kent		1	1	1			1		1		5
Yaşanabilir mekan ve çevre	1										1
Ulaşım ağı											0
Bağımsız yaşam											0
Erişilebilir çevre	1		1	1	1	1		1	1	1	8
Temiz çevre										1	1
Sağlık ve sosyal hizmetlere erişim			1			1			1	1	5
Yeşil alanlar										1	1
Sosyal katılımın teşviki							1				1
Saygı görme											0
Mutlu bir kent											0
Huzurlu bir kent											0
Rahat yer			1	1			1			1	3
TOPLAM	2	1	5	3	1	2	3	1	3	4	25

Merkezi ve Yerel Yönetim Temsilcilerinin tamamına yakını yaşlı dostu kenti erişilebilir çevre olarak anlamlandırmaktadır. Konuyla ilgili söylemleri şöyledir:

“Yaşlı dostu kent erişilebilir olmalı. Yaşam standartları yaşlıya uygun olmalı. İzmir en çok yaşlı çeken yer. Mevsim olarak uygun. Şehir ulaşılabilirlik, erişim anlamında uygun. Her yer birbirine yakın mesafede. Buraya göç eden burada kalıyor.” (MY01)

“Yaşlının kolaylıkla tüm hizmetlere erişebildiği, kendi koşullarıyla ulaşabildiği bir kent anlıyorum.” (MY03)

“Yaşlı dostu kent hizmetlerin erişilebilir olduğu kenttir. Kamusal anlamda engelsiz olan kenttir. İzmir yaşlı dostu gibi görünüyor ama ekonomik yeterliliği olan için avantajlı bir kent. Bir kent ekonomik yoksunluk yaşayan yaşlılar için de kolaylaştırıcı olduğunda yaşlı dostudur. Kurumsal yapı var ama yetersiz. Hizmetlere erişemeyen ciddi bir potansiyel var.” (MY04)

“Bir yaşlının sosyal-sportif her anlamda kimseye ihtiyaç duymadan rahat bir yaşam sürdürebilmesini anlıyorum. Sosyal hayata katılım gösterebileceği. Yaşlılar için özel sunulmuş imkânların olduğu, basamaklar, kaldırımlar, tabelalar. Yani yaşlının hayatını tüm yaşamsal etkinlikler anlamında kolaylaştıracak bir kenti anlıyorum.” (MY02)

YY01 yaşlı dostu kenti anlamlandırırken fiziksel çevreye erişilebilirliğin öneminden bahsetmektedir. Yaşlı bireyler için bir kent tasarlarken çok boyutlu düşünmek gerektiğine ve hizmet yelpazesinin geniş tutulması gerektiğine dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili ifadeleri şöyledir:

“Yaşlı dostu kent deyince her alanda her koşulda yaşlılarımızı da düşünerek projelendirilmesini düşünüyorum. Mesela bunlar da neler olabilir, yollar, kaldırımlar en basit şekliyle. Çevredeki parklar, ağaçlandırılmış olan bölgelerin çoğunluğu yaşlılarımıza da hizmet etmeli diye düşünüyorum. Yollar, geçiş yolları çünkü haliyle yaşlanan bir kentimiz olduğu için onlara da hizmet edilmeli diye düşünüyorum. Bunun toplu taşıma, ulaşım..” (YY01)

MY01 yerel yönetimlerin sunduğu evde bakım hizmetlerinin yaşlı dostu kentler için öneminden şöyle bahsetmektedir:

“Bence yerel yönetimin evde bakım hizmetlerinin güçlü olduğu kenttir yaşlı dostu kent.” (MY01)

MY05 yaşlı dostu kent konusunda tüm aktörlerin ve yaşlı bireylerin bilinçli olması gerektiğini ifade etmektedir. İhtiyaç duyulan tüm hizmetlerle ilgili ortak bir ağ üzerinden yaşlı bireyin ihtiyaçları ile ilgili

yönlendirmelerin yapılması ve hizmetin sağlanması gerektiği görüşündedir. Tüm bu hizmetlerin erişilebilir olması gerektiğine dikkat çekmektedir. Katılımcının konuyla ilgili söylemleri şöyledir:

“Öncelikle hem yerel yönetimlerin hem resmi kurumların hem halkın bu konuda bilinçli olması lazım. Barınma, yeme-içme tüm ihtiyaçları karşılayabilecek, tüm mekanizmaların yönlendirebileceği, ulaşımdan tutun her konuya ilişkin bir ağ olmalı, gelen yaşlıya gerekli yönlendirme bu ağ üzerinden olmalı ve tüm hizmetler de erişilebilir olmalı.” (MY05)

YY02 yaşlı dostu kentin yaşlı bireyin yaşamını kolaylaştıran bir yapıya sahip olması gerektiğini söylemektedir:

“Yaşlı dostu kent yaşlıların günlük hayatında karşılaştığı sorunları birazcık kolaylaştırmalı bence yollar işte apartmanlar gibi günlük hayatı kolaylaştırıcı, yaşlıların karşılaştıkları zorlukları tamamen kolaylaştırıcı bir kent olmalı bu şekilde.” (YY02)

YY04 yaşlı dostu kenti, yaşamın tüm alanlarında bireyin yaşamını kolaylaştıran ve yaşlı bireyin bağımsızlığını destekleyen bir kent olarak ifade etmektedir:

“Yaşlı dostu kent yaşlının evinden çıkıp tüm dışarıdaki işlerini yapabileceği, hastanesine kapıdaki bakkalına eczanesine giderken bile rahat hareket edebileceği, ekonomisine uygun, kaldırımların olduğu, otobüslerin işte ona göre basamaklarının düzenlendiği, oturma bankalarının düzenlendiği, işte onun hayatını biraz daha kolaylaştıracak yaşlıların işte fiziksel yetersizliklerini en aza indirebilecek şekilde düzenlenmiş bir şehir geliyor.” (YY04)

Araştırmaya dâhil edilen gruplardan diğeri olan STK temsilcileri için yaşlı dostu kent; erişilebilir çevre, yeşil alanlar ve sosyal katılımın teşviki gibi anlamlara gelmektedir. Tablo 4, STK Temsilcileri açısından yaşlı dostu kentin anlamı temasında yer alan kod dağılımlarını göstermektedir.

Tablo 4. STK Temsilcileri Açısından Yaşlı Dostu Kentin Anlamı

Kod Sistemi	STK01	STK02	STK03	TOPLAM
Yaşlı dostu kentin anlamı				0
Kolaylaştıran kent				0
Yaşanabilir mekan ve çevre	1			1
Ulaşım ağı				0
Bağımsız yaşam				0
Erişilebilir çevre	2			2
Temiz çevre				0
Sağlık ve sosyal hizmetlere erişim		1		1
Yeşil alanlar	3	1		3
Sosyal katılımın teşviki		1	1	2
Saygı görme				0
Mutlu bir kent				0
Huzurlu bir kent				0
Rahat yer				0
TOPLAM	5	3	1	9

STK01 yaşlı dostu kentin öncelikli anlamının erişilebilirlik olduğunu bildirmektedir. Türkiye’de kentte yaşayan nüfusun hızla artması nedeniyle kentlerin yaşlı hizmetleri açısından yetersiz kaldığını ifade etmektedir. Yaşlı dostu kentin anlamının yanlış yorumlanmasının yaşlı bireylerin gereksinim duyduğu hizmetleri tasarlamada önünde bir engel olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Yaşlı dostu kentte ilk aklıma hep erişebilirlik geliyor...Yani aslında herkesin hani hem mobilitesi hem de erişilebilirliğin yüksek olduğu kentlerde yaşama ihtiyacı var ve bu kent çeperinde hani insanların gelir adaletsizliğinin yaşamadığı herkesin her türlü kaynağı, sosyal, psikolojik, ekonomik politik bütün haklarını birincil, ikincil haklarını rahatlıkla yaşayabildiği bir kent hayali...Aslında yaşlılar aslında kendi durumunun farkındalığında değil. Çünkü bununla alakalı taleplerinin olabileceğini, insanlarla ilişkiler kurarak baskı oluşturarak bunları değiştirebileceğinin de farkında değil ve biz ne kadar yaşlı dostu bir kentiz daha.... Hani yaşlı dostu kent ne? Hani hep İzmirim kartı kullanıp işte ücretsiz ulaşım hakkı almak yaşlı dostu kent ise yani evet, yani sana 60 yaş kartı 65 yaş kartı veriyordur ama sen o evinden çıkıp o ulaşım yerine ulaşana kadar yaşadığın bütün sıkıntılar, yani erişebilirlik sıkıntıları ne kadar yaşlı dostu kent olduğunun gerçek yüzünü gösteriyor sana...Yani dışarı çıktığın anda adamını attığın anda, o yer gerçekten de yaşlı dostu mu değil mi öyle anlıyorsun.” (STK01)

STK02 yaşlı dostu kentin anlamının çok boyutlu olduğunu şöyle ifade etmektedir:

“Yani bunu düşündüğünüzde ilk akla gelen yaşlılığın özelliklerine uygun yapılanmanın olduğu, yani bu yapılanma derken sadece işte mimari yapılanma değil. Sosyal yapılanma, mimari yapılanma ve diğer sağlık da dâhil olmak üzere bileşenlerin olduğu bir kent aklıma geliyor...” (STK02)

Araştırmaya dâhil edilen gruplardan diğeri olan akademisyenler için yaşlı dostu kent; bağımsız yaşam, hizmetlere kolay erişim, yeşil alanlar, sosyal katılımın teşviki, erişilebilir çevre gibi anlamlara gelmektedir. Tablo 5, Akademisyenler açısından yaşlı dostu kentin anlamı temasında yer alan kod dağılımlarını göstermektedir.

Tablo 5. Akademisyenler Açısından Yaşlı Dostu Kentin Anlamı

Kod Sistemi	AKD01	AKD02	AKD03	AKD04	AKD05	TOPLAM
Yaşlı dostu kentin anlamı						0
Kolaylaştırıcı kent					1	1
Yaşanabilir mekan ve çevre	1				1	2
Ulaşım ağı					0	0
Bağımsız yaşam		1	1			3
Erişilebilir çevre			1		1	2
Temiz çevre					0	0
Sağlık ve sosyal hizmetlere erişim	1				1	2
Yeşil alanlar			1	1		2
Sosyal katılımın teşviki		1		1		2
Saygı görme	1					2
Mutlu bir kent					0	0
Huzurlu bir kent					0	0
Rahat yer					1	1
TOPLAM	5	2	4	2	4	17

AKD03 yaşlı dostu kentlerin yaşlı bireylerin sosyal katılımını arttırması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Aynı zamanda sosyal katılımın önündeki bariyerlerin azaltılmasının önemine dikkat çekmektedir. Katılımcı, yaşlı dostu kente atfettiği anlam doğrultusunda İzmir’in yaşlı bireylere sosyal katılım olanakları sağlayan bir kent olması sebebiyle yaşlı dostu bir kent örneği olabileceğini ifade etmektedir. Konuyla ilgili ifadeleri şöyledir:

“Artık yaşam süresinin artması ile yaşlıların daha çok göz önünde olduğunu ben fark ediyorum. İzmir’de 65 yaş üstü insanı çok fazla görebilirsiniz. Çok aktif ve hayatın içerisinde... Ben ama

Izmir kadar 65 yaş üstü popülasyonunu hayatın içinde olduğu başka bir şehre denk gelmedim...burada emekliliklerini yaşama şekli insanların biraz daha farklı daha sosyaller daha çok kurslara katılım gösteriyorlar. Belediyenin de bu konuda yaşlılar için sunduğu bu sosyalleşme imkânları kafeler onlar için oluşturulan özel etkinlik alanlarının fazla olmasının da çok etkili olduğunu düşünüyorum. Yaşlı dostu kent deyince aklıma bu geliyor. Biraz da tabii işin engel boyutu da var ister istemez yaş ilerleyince baston desteğine ihtiyaç duymaları, maalesef bu nokta da birazcık şehir içinde yapısal olarak eksiklikler var...Ama yaşlı dostu deyince aklıma biraz daha kaldırımlar, parklar olmalı. Bunlardan ziyade benim yaşlıların sosyal tutabilecek etkinliklerin ve ortamların planlanması geliyor aklıma.” (AKD03)

AKD02 yaşlı dostu kenti her türlü hizmete kolay erişimin olduğu ve yaşlı bireyi destekleyen sistemlerin var olduğu bir kent olarak tarif etmektedir. Konuyla ilgili görüşleri şöyledir:

“Evet...Şimdi yaşlı dostu kent deyince tabii ki yaşlıların her anlamda her türlü hizmete kolay şekilde zorlanmadan ulaşacağı hem fiziki hem maddi anlamda zorlanmadan ulaşacağı ve ona destek olacak sistemlerin konulmuş olduğu bir kent olması gerektiğini düşünüyorum.” (AKD02)

AKD04 yaşlı dostu kenti, bireylerin engel durumlarını da göz önüne alarak yaşam boyu bağımsızlığı destekleyecek çevrelerin oluşturulmasına katkı sağlaması gereken bir kent olarak tanımlamaktadır. Katılımcı bu konuda merkezi ve yerel yönetimlerin birlikte çalışması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Konuyla ilgili söylemleri şöyledir:

“Yaşlı dostu kent denilince açıkçası ben biraz daha fizyoterapist olduğum için özellikle daha hayatta bağımsızlığını devam ettirebilecek şekilde kişinin evi dışındaki çevrede rahatlıkla bir yerden bir yere gitmesi market alışverişini kendinin yapabilmesi gezip dolaşabileceği alanların düzgün olması işte belediyecilik anlamında otobüs saatlerinin ona göre ayarlanması, durak sayılarının belirli aralıklarla olması dinlenme alanlarının olması park bahçelerin olması gerektiğini düşünüyorum...Kişinin tüm olumsuzluklarına rağmen bağımsızlığını ilan ettirebilmesini yerel yönetimlerin ve merkezi yönetimin bir şekilde gerçekleştirmesi lazım diye düşünüyorum.” (AKD04)

AKD05 yaşlı dostu kentin anlamının sadece yaşlı bireylerle sınırlı olmadığına ve tüm yaş gruplarının aktifliğini destekleyecek ortamların oluşturulması gerektiğine dikkat çekmektedir. Aynı zamanda erişilebilirlik ilkesine de vurgu yapmaktadır. Katılımcı, kentsel dönüşümün özellikle yaşlı bireylerin mekana aidiyeti üzerindeki olumsuz etkileri olduğundan da bahsetmektedir. Konuyla ilgili ifadeleri şöyledir:

“Yaşlı dostu bir kent dediğimiz zaman her yaş grubunun aslında aktif bir şekilde ortak alanlarının ve mekânlarının kullanabildiği ve rahatça hareket edebildiği engelsiz bir şehir aklıma geliyor...Erişilebilirlik açısından yüksek insanların rahat hareket edebilmesini teşvik eden ve sağlayan bir yapısı olması gerektiğini düşünüyorum.” (AKD05)

Lui ve ark. (2009) yaşlı dostu bir çevrenin inşası için fiziksel ve sosyal çevrenin bütünleşmesi ve katılımcı ve işbirlikçi bir yönetim modelinin olması gerektiğinden bahsetmektedir. Bu doğrultuda kolaylaştırıcı bir sosyal çevrenin yaşlı bireyin yaşam kalitesinde maddi unsurlar kadar önemli olduğuna dikkat çekmektedirler. Bizim çalışmamızın bulgularına göre kentte yaşamı kolaylaştırıcı unsurların ve sosyal katılımı destekleyen hizmetlerin olduğu, bağımsız yaşamı destekleyen ve erişilebilir bir kentin yaşlı dostu olabileceği söylenebilir.

2.2. Yaşlı Dostu Kent Tasarımı ve Aktif Yaşlanma ile İlgili Düşünceler

Bu araştırmada yaşlı dostu bir kent tasarılmasının aktif yaşlanmaya nasıl bir katkı sağlayacağı merak edilmiştir. Yaşlı dostu kentler ve aktif yaşlanma kavramları yakından ilişkilidir. Bu doğrultuda aktif

yaşlanmanın bireyin çevresinden bağımsız düşünülmemeyeceği ve fiziksel çevrenin yaşlı bireyin sosyal hayata katılımını desteklemesi gerektiği söylenebilir. Bu sayede bireyin aktif yaşlanma süreci de desteklenebilir. Bu bölümde katılımcılara “Yaşlı dostu bir kent tasarımı ile yaşlı bireylerin toplum içinde aktif olma şansına sahip olması sağlanabilir mi?” sorusu sorulmuş olup; katılımcıların bu konuyla ilgili düşünce ve anlamlandırmalarına yer verilecektir. Tablo 6’da tüm araştırma katılımcılarının Yaşlı Dostu Kent Tasarımı ve Aktif Yaşlanmaya ilişkin kod yoğunluklarını içeren çapraz tablo sunulmuştur.

Tablo 6. Yaşlı Dostu Kent Tasarımı ve Aktif Yaşlanma (Çapraz Tablolar)

	STK Temsilcisi	Akademisyen	Merkezi Yönetim Temsilcisi	Yerel Yönetim Temsilcisi	Yaşlı	Toplam
✓ YDK tasarımı ve aktif yaşlanma					1	1
• Yaşlı dostu politikalar		1		1	1	3
• Kurumlar arası işbirliği		1	1		1	3
• Yaşlı bireylerin beklentileri				1	8	9
• YDK aktifliği destekler	2	3	3	5	20	33
Σ TOPLAM	2	5	4	7	31	49
# N= Belgeler/Konuşmacılar	3 (7,1%)	5 (11,9%)	5 (11,9%)	5 (11,9%)	4 (57,1%)	42 (100,0%)

Öncelikle yaşlı bireylerin konuya ilişkin görüşleri ele alınacaktır. Katılımcıların çoğunluğu yaşlı dostu bir kent tasarımı ile yaşlı bireylerin toplum içinde aktif olma şansına sahip olmasının sağlanacağını düşünmektedir. Yaşlı bireyler için yapılacak hizmetler, uygulamalar, organizasyon ve aktivitelerin yaşlı bireylerin sosyal katılımını artıracaklarını ve dolayısıyla aktif yaşlanma süreçlerine katkıda bulunarak daha kaliteli bir ömür sürmeyi sağlayacağını düşünmektedir. Konuyla ilgili bazı ifadeler şöyledir:

“Bence olur hatta benim gibi artık çalışılabilecek durumları olur ekonomiye katkısı bile olur. Mesela kooperatifler kurulabilir yaşlıların yürütebileceği bir şekilde...Mesela her yaşlının bir mesleği vardır, hani onlardan faydalanılabilir. Hiç olmazsa onlara da bir gelir kaynağı olur. Devletimize de faydası olur diyorum ben.” (YE02)

“E tabii, aktif, yaşlıların aktif olması güzel bir şey. Bir imkân tanınırsa ki herhalde vardır. İzmir’de olsun, Karşıyaka’da olsun ama biz kendi imkânlarımızı yarattığımız için başka bir etkinliğe gerek duymuyoruz. Ama olursa daha iyi olur tabii...Bir şeyi vardı ama aklıma gelmiyor şimdi. Neyse onu geçelim (Gülüyor).” (YE07)

“Zaten yaşlıları topluma, toplum dışı yaptığın zaman, o adamın zaten ömrü fazla uzun olmaz...toplumdan uzak tuttuğun zaman, o adam zaten yaşlanmış, iyice üzülür, iyice kahrolur. Zaten iyice elden ayaktan düşer o...Tabii topluma kazandırmak, toplum içine almak, onlarla beraber sohbet, muhabbet etmek çok iyi bir şey.” (YE11)

“Olabilirler, katılırlar. İzmirli her şeydir çünkü hani aktif olmayı seven insanlardır. Benim damadım var bisikletçi mesela, gitmediği yer yok... Bize böyle bir imkânlar sağlasalar biz de onlardan yararlınsak kötü mü olur? Çok güzel olur.” (YK01)

“Tabii ki sağlanabilir. Yani tabii çok güzel organizasyonlar yapılarak, sağlanabilir.” (YK06)

“Olabilir tabii, insanlara meşgale olabilir, bir muhabbet olabilir, üretim olabilir belki tabii ki yani. Biz de daha deneyimliyiz gençliğimizde el işleri şeyleri yaptık keşke olsa da gitsek de bir vaktimizi geçirsek...” (YK07)

“Sağlanabilir, tabii ki sağlanabilir. İstedikten sonra hepsi yapılır. Yani yaşlıların iyiliği için, yaşlıların kimseye muhtaç olmadan yaşayabilmeleri için, yapılabilir. Ama istemek gerekiyor.” (YK09)

Katılımcılardan bazıları ise yaşlı dostu bir kent tasarımı ile yaşlı bireylerin toplum içinde aktif olma şansına sahip olmasının sağlanacağını, fakat Türkiye’de yaşlı dostu kentler inşa etmenin mümkün olmayacağını düşündüklerini bildirmektedir. Buna gerekçe olarak politika yapımcıların konuya ilgi duymamalarını, sosyal hizmetlere gereken önemin verilmemesini, Türkiye’nin öncelikle çözmesi gereken farklı sorunları olduğunu ve Türkiye’de yaşlı bireyleri güçlendiren politikaların yetersiz olmasını göstermektedirler. Katılımcıların konuyla ilgili ifadeleri şöyledir:

“Sağlanabilir tabi o biraz şey teknik adamların şeyi olmasıyla birlikte esas politikacıların siyasetçilerin böyle bir şeyi gönül vermesi böyle bir şeyi desteklemesiyle çünkü teknik insanlar, planlar böyle bir şeyi tasarlıyorlar ama Türkiye’de en büyük eksik o zaten yapılan plan, yani yasalar yapılan planlar maalesef gereği kadar uygulanamıyor.” (YE01)

“Tahmin etmiyorum sağlanacağını çünkü kent olduğu gibi bina dolu, sosyal hizmet yapılacak yer de yok arsa da yok. Her taraf bina.” (YE03)

“Tabi Avrupa’da zaten öyle, Almanya’ya gidiyorsun. Almanya’da, İngiltere’de adam 85-90 yaşında. Kültür turizmi için Türkiye’ye gelip, gezebiliyor...Türkiye’de bu yok...” (YE08)

Çalışmaya katılan bir diğer grup olan merkezi yönetim temsilcilerinin görüşleri ele alındığında katılımcıların tamamının yaşlı dostu bir kent tasarımı ile yaşlı bireylerin toplum içinde aktif olma şansına sahip olmasının sağlanacağını ifade ettikleri görülmektedir.

“Kurumlar iş yaparsa, yerel yönetim ve kurumlar anlaşır, yasal düzenlemeler ile yaşlı katılımı sağlanırsa o zaman mümkün. Ancak örneğin huzurevine giriş koşulları güncellenmeli ve evsiz yaşlılar için yeni seçenekler sunulmalı.” (MY01)

“Bu mümkün...Aynı zamanda kent tasarımının buna uygun olması gerekiyor.” (MY02)

“Daha aktif olacakları bir ortam yaratmış olur. Çeşitliliği sağlamış oluruz.” (MY03)

“Tabi ki sağlanabilir.” (MY04)

“Tabi ki sağlarız. Bilinçli, aydın, bu konuda istekli, anlayışlı, hoşgörüsü olan bir toplum olursa sağlarız.” (MY05)

Yerel yönetim temsilcilerinin görüşleri ele alındığında katılımcıların tamamının yaşlı dostu bir kent tasarımı ile yaşlı bireylerin toplum içinde aktif olma şansına sahip olmasının sağlanacağını ifade ettikleri görülmektedir. Bu konuda yaşlı bireylerin tecrübelerini paylaşabileceği platformların oluşturulması, yaşlı ayrımcılığı, sosyal dışlanma konularına önem verilmesi, erişilebilir fiziksel çevre tasarlama, sağlık ve sosyal hizmetlerle ilgili yaşlı nüfusu bilgilendirme, yerinde yaşlanmayı destekleyecek çalışmaların yapılması bu sayede yaşlı bireylerin aşına oldukları bir çevrede bağımsız bir şekilde yaşamlarını sürdürmelerini sağlama, sosyal katılımı destekleme öneriler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda merkezi yönetim, yerel yönetim ve STK’ların işbirliğine vurgu yapılmaktadır. Katılımcıların konuyla ilgili ifadeleri şöyledir:

“Tabi ki sağlanır. Mesela şimdi hepsinin yaşadıkları hayat tecrübeleri, bilgi birikimleri var değil mi? Mesela bunlara özel yerler tasarlanıp mesela kendi meslekleriyle ilgili branşlarıyla ilgili bilgi aktarımı yapabilecekleri gruplar oluşturulabilir...Mesela kimler, doktorlar. Bunlar bir grup. Bir grup toplanıp onlar orada bilgi aktarımı yapacaklar, çok güzel olur aslında.” (YY01)

“Tabii ki de yani dışarıya çıktıklarında kendilerini güvende hissetmeleri herhangi bir şey olduğunda birinin ona yardım edebileceğini bilmeleri, dışarıya, korkuyla bakmamaları onları daha da sosyalleştirecek, diğer insanlarla iletişimini artıracak, kendilerini dışlanmış hissetmeyecekler, yaşlı oldukları için herhangi bir ayrımcılığa uğradıklarını hissetmeyecekler. Bu durum onların psikolojilerini iyi etkileyecek ve o aktif yaşlanma dediğimiz kısmı daha rahat gerçekleştirebilecekler.” (YY02)

“Elbette sağlanabilir, yani sadece o ortak alanların sayısının artırılması ve erişilebilir olması bile bunu fazlasıyla sağlar. Karşıyaka sahilinden işte Bostanlı Mavişehir sahilinden, bu şehirde çok fazla olduğunu düşünsenize ya da işte Aşık Veysel rekreasyon alanından bu şehirde 10 tane daha, Buca Hasanağa parkından 20 tane daha olduğunu düşünsenize geniş kaldırımlar daha az araç trafiği, daha fazla yaya trafiği, daha fazla bisikletli ulaşım olduğunu hayal ettiğimizde, düşündüğümüzde zaten başlı başına hem yaşlı dostu, hem engelli dostu bir kent haline getirmiş oluyoruz şehrimizi yani doğa dostu bir kent haline getirmiş oluyoruz şehrimizi her şeyden öte.” (YY03)

“Bilgilendirme, bilinçlendirme oldukça ben olacağını düşünüyorum. Daha kolay hareket edebilecekleri zaman daha iyi bir sağlık hizmetlerine gittiğinde ulaşabileceğin bildiği zaman bence de yapabilirler. Çünkü şu an kabullenilmiş çaresizlik gibi bir durum var. Yani ben gitsem de yapamayacağım, işte oraya insem şimdi o merdivenlere çıkamayacağım işte pazara gitsem kalabalığa giremeyeceğim... Şehir de onların hareketine onların yapabilirliğine göre dizayn edilirse tabii ki katılım daha fazla olur.” (YY04)

“Yerel düzeyde sağlanabilir. Hani şimdi hep bize akademik kaynaklarda gördüğümüz işte bilgi akışının yönünün değiştiğini artık hani yaşlılığın geçmişte bilgelik ve hani bilginin aktarımı konusunda saygı duyulması gereken konumdayken şu an işte bilgi akışının aslında tersine döndüğü genç kuşaklardan yaşlılığa doğru evrildiği, evrimleştiği konusunda Makaleler var ya şimdi o aşamada şey geliyor benim aklıma. Eee yaşlıların yerinde, kendi mekânlarında, kendi evlerinde sosyal hayata katılması, hani yaşlıların bir kurumun çatısı altında katılmasından ziyade yaşlı eğer istiyorsa evet o kurumsal kimliğin altına girebilir. Girmek isteyebilir ya da belli bir noktadan sonra gerçekten profesyonel hizmete ihtiyaç duyabilir ama aslı olan olması gereken dediğiniz gibi ilk önce aile yanında ev yanında kendi çevresinde, kendi sosyal yaşamında o iyilik halinin sürdürülmesi aslında hani asıl amaç. Ama bu amacın da ulaşılabilirliği konusunda dediğim gibi hem işte STK'lara hem yerel yönetimlere hem merkezi hükümete herkese toptan bir politika oluşturulması gerekiyor.” (YY05)

Çalışmaya katılan bir diğer grup olan STK temsilcilerinin görüşleri ele alındığında katılımcıların tamamının yaşlı dostu bir kent tasarımı ile yaşlı bireylerin toplum içinde aktif olma şansına sahip olmasının sağlanacağını ifade ettikleri görülmektedir. Bu noktada öncelikle var olan olumsuzlukların giderilmesi gerektiğine dikkat çekmektedirler. Bu bağlamda İzmir'de sosyal ilişkileri sürdürme, kuşaklararası buluşmalar, gündüzlü hizmetler gibi hizmet ve uygulamalara öncelik verilmesi gerektiği ifadeler arasında yer almaktadır. Katılımcıların konuyla ilgili söylemleri şöyledir:

“Yani İzmir özelinde konuşuyorsak ya bunun ilk basamağı zaten ilişki kurmakta, insanları bir yere toplamak bir ilişki kurmak. Bunun için de ortak alanlar yapılması lazım. Ortak bir, yani insanların birbirine maruz kalması lazım. Şimdi biz yaşlılar için konuşuyoruz. Gençler yaşları, yaşlılar, gençleri eleştiriyor ya. Çünkü birbirlerine maruz kalma durumları hep böyle şey, stresli alanlarda hiç bunların gerçekten de daha keyifli oldukları ve üretken oldukları dönemde bir araya gelmiyorlar. Onları bir araya getirmek lazım...Herkes birbirini eleştiriyor. Gençler, yaşlıları eleştiriyor, yaşlılar o gençleri eleştiriyor...Hani ve bir araya getiren bir şey yok... İnsanlar bir araya nerede gelecekler? (gülerek)” (STK01)

“Kesinlikle sağlanır kesinlikle. Ama yani sistemin tüm faktörleriyle düzgün işlemesi lazım. Yani bir yeri düzeltip diğeri diğer tarafı bozduğunuz zaman olmuyor.” (STK02)

“Eğer bu olumsuzluklar giderilirse inanın ki o yaşlıların tecrübeleri onlar bir çınar. O gölgeler var ya son güne kadar bize destek olur. Gençlerimize çok güzel örnek olur diye düşünüyorum, inşallah öyle bir şehrimiz olsun. Biz de o şehrin yaşlısı olalım.” (STK03)

Akademisyenlerin görüşleri ele alındığında katılımcıların tamamının yaşlı dostu bir kent tasarımı ile yaşlı bireylerin toplum içinde aktif olma şansına sahip olmasının sağlanacağını ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcılar aktif yaşlanma olgusu odağında yaşlı dostu kentler tasarlarırken üretken yaşlanma, bireysel

ve kültürel özellikler, yaşlı bireylerin ihtiyaçları ve toplumun eğitimi gibi konulara önem verilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadırlar. Katılımcıların konuyla ilgili ifadeleri şöyledir:

“Burada yaşlının üretkenliği ile ilişkili olarak daha fazla çalışmak lazım. Yani dünyanın yöneticilerinin ne kadar ileri yaşlarda olduğunu biliyoruz. Ama nedense günlük yaşamın içerisinde ve genel geçer işlerde formal işlerde belli bir yaşın üzerinde hemen iskartaya çıkarıyoruz. Ama yaşam boyu üretkenliğin üzerinde daha fazla durulması lazım...toplumsal hayatın içinde tutmada hangileri yaşlılara sunulmalı hangileri yaşlılar tarafından yapıları bunu da iyi ayırt etmemiz gerekiyor... (AKD01)

“Ya o kişinin kişilik özelliklerine ve kültürüne göre değişebilir... Ben bir kurumda kalmayı çok tercih edebilirim bir başkası tercih etmeyebilir. Yani bu olanakları sapsarken işte şu kadar huzurevi yaptık şu kadar yaşlı bakım evi yaptık ...diyemezsiniz. Yani bunları yapmış olmak illa yaşlı dostu kent olmak demek değil. Kendi olanaklarıyla yaşayan kişiye de sosyal destek olma seçeneklerini, sağlık hizmetlerini sunacak bir yapılanma ve onun kendi istediği zaman olanağı varsa dışarıya bir başkasının yardımı olmadan çıkabileceği ortamlar hazırlamak. Fiziki ortam, maddi ortam, sosyal ortam moralini bozmadan yaşayabileceği bir ortam hazırlamak gerekir.” (AKD02)

“Mümkün. Dediğim gibi İzmir de bu belli ölçüde yapılmaya çalışılıyor ve geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (AKD03)

“Tabi ki sağlanabilir. Çeşitli duyuru ve etkinliklerle çünkü biliyoruz ki yaşlı olimpiyatları diye bir şey var. Yani fiziksel aktivite düzeyi yaş ile birlikte azalması gerekmiyor. Kesinlikle giderek artabilir.” (AKD04)

“Bence sağlanması gerekiyor. Yani yapılan toplantılarda işte yani yaşlı dostu bir kent planlanırken kesinlikle onların ihtiyaçları da göz önüne alınması gerekiyor. Aslında tüm hizmet alanların bu konularda bir eğitime ihtiyacı var... Kentin daha erişilebilir olması yaşanabilir olması için... Bu anlamda bu konuyla ilgili mesela hizmet sunan hatta toplum içerisindeki birçok kişinin bilgilendirilmesinin yani farkındalık uyandırılmasının önemli olduğunu düşünüyorum. Evet artırabiliriz ama bunu onları işin içerisine dâhil etmeden yaparsak ihtiyaçları karşılanmamış olacaktır.” (AKD05)

Genel bir değerlendirme yapıldığında yaşlı dostu bir kent tasarımı ile yaşlı bireylerin toplum içinde aktif olma şansına sahip olmasının sağlanacağı görüşünün hâkim olduğu söylenebilir. Bireylerin aktif yaşlanma süreçleri fiziksel ve sosyal çevreden, sağlık ve sosyal hizmetlerinden, politikardan, bireysel ve kültürel özelliklerden bağımsız değildir. Bu konuda yaşlı bireyin yaşamını belirleyen tüm sosyal süreçlerin ve ihtiyaçların aktif bir yaşam sürmeyle yakından ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle yaşlı dostu bir kent tasarımı da bu durumdan bağımsız düşünülmemelidir.

TARTIŞMA VE SONUÇ:

Bu çalışma, İzmir ilinde yaşlılık alanı öznelerinin yaşlı dostu kent tanımlamalarına ve yaş dostu bir kent yaratımının aktif yaşlanma için önemine odaklanmıştır. Çalışma özellikle yaşlıların, merkezi ve yerel yönetim temsilcilerinin, STK temsilcilerinin ve akademisyenlerin konuya ilişkin fikirlerini önemsemiş; böylece farklı kent öznelerinin gözünden yaşlı dostu kentin aktif yaşlanmaya nasıl katkıda bulunabileceğine dair fikir edinilmesini sağlamıştır.

Bu araştırmada cevaplanmak istenen ilk soru, yaşlılık alanındaki kentsel öznelerin/tüm katılımcıların yaşlı dostu kente nasıl bir anlam atfettiğinin anlaşılmasıdır. Nitekim anlamı belirlemenin, bu alandaki ihtiyaçların ve sunulacak hizmetlerin planlanması hakkındaki algıların ve düşüncelerin de önemli bir belirleyicisi olduğu düşünülmektedir. Aktif yaşlanmanın üzerinde durduğu “katılım” fikri ile yola çıkılan çalışmada; farklı öznelerin konuya ilişkin düşünceleri üzerinde durulmuştur. Araştırma sonucunda yaşlı dostu kentin anlamının hem ortaklıklar hem de farklılıklar içerdiği bulgulanmıştır. Anlam farklılaşmasının öznel bir bakış açısıyla gereksinimler, kentin sunduğu imkanlar, sosyo- kültürel ve bireysel farklılıklar ve erişimden kaynaklandığı düşünülmektedir. Yaşlı dostu kent yaşlılar için sırasıyla

yeşil alanlar, temiz çevre, saygı görme, sağlık ve sosyal hizmetlere erişim noktasında anlam bulmuştur. Bu noktada görülmektedir ki yaşlı bireyler, yaşamlarını kolaylaştırabilecekleri, hizmetlere erişebilecekleri, sosyal olarak gelişebilecekleri, kendilerini geliştirebilecekleri ve topluma katkıda bulunabilecekleri bir alan talep etmektedir. Yaşlı bireyler için yaşlı dostu kentin anlam bulduğu ilk alan olarak “yeşil alanlar” kapsamına girebilecek park alanlarına ilişkin olarak Öztürk ve Şenol (2022) yerel sakinlerin (başta çocuklar, yaşlılar, engelliler) parklara erişebilirliğini bir "mekânsal eşitlik" meselesi olarak ele aldıkları çalışmalarında İzmir'in yüksek nüfuslu mahallelerde parklara erişimde mekânsal eşitsizlik olduğunu bulmuşlardır.

Merkezi ve yerel yönetim temsilcilerinin yaşlı dostu kent tanımlamalarına bakıldığında, kendi içlerinde ortaklaştığı noktanın erişilebilirlik olduğu tespit edilmiştir. Politika yapımcıların görüşlerinin yaşlı bireylere sundukları hizmetler üzerinden şekillendiği düşünülmektedir. “Erişilebilirlik” kavramını ise daha çok kolaylaştırıcı bir kent, sağlık ve sosyal hizmetlere erişim olarak değerlendirdikleri görülmüştür. STK temsilcilerinin yaşlı dostu kent anlamlandırmasının; yaşlı bireylerle paralel şekilde, yeşil alanlar, merkezi ve yerel yönetim temsilcilerini de destekleyecek şekilde erişilebilir çevre üzerinde yoğunlaştığı, ayrıca sosyal katılımın teşvikinin de yaşlı dostu kent anlamlandırmasında yer aldığı söylenebilmektedir. Araştırmanın diğer özneleri olan akademisyenlerin ise yaşlı dostu kent tanımlamalarının bağımsız yaşam üzerinde yoğunlaştığı; diğer öznelerle ise yeşil alanlar (yaşlı bireyler), erişilebilir çevre (merkezi ve yerel yönetim temsilcileri), sosyal katılımın teşviki (STK temsilcileri) alanlarında ortaklaştığı görülmüştür. Bu çıktı, farklı bakış açılarının ve ihtiyaçların, tanımlamada etkili olduğunu göstermektedir. Daha önemlisi ise yaşlı bireyler için hizmet veren ve bilgi üretenlerin; gereksinimler ve uygulamalar noktasında uzlaşma ve işbirliği içerisinde olmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Örneğin yerel ve merkezi yönetim temsilcilerinin yaşlı bireylerin ihtiyaçları ya da iyi bir uygulama (yaşlı dostu kent) için gördüğü anlam, bir başka özne tarafından aynı şekilde değerlendirilmiyor olabilir. Bu da faydalı olacağı düşünülerek tasarlanacak uygulamaların işlevsiz kalabileceği riskini doğurabilir. Nitekim literatür bu bilgiyi doğrulamaktadır. Yaşlı dostu şehirler evrensel olarak faydalı olmakla birlikte, spesifik etkileri kültürden kültüre, toplumdan topluma değişebilir (Park ve Lee, 2018; Phillips vd., 2010). Ayrıca, tüm yaşlıların aynı özelliklere sahip olmadığını kabul etmek ve farklı grupların ihtiyaçlarını karşılamak için özel önlemler almak gerekmektedir (Flores vd., 2019). Bu sonuçlar tek tipleştirilmiş bir yaşlı stereotipi üzerinden hizmet planlamasına meydan okumaktadır. Nitekim Alley ve arkadaşları da (2007), etnik, sağlık, barınma, cinsiyet ve gelir çeşitliliğinin yanı sıra yaşlı nüfusun kentsel, banliyö ve kırsal topluluklar içinde ve arasında mekânsal dağılımı, politika stratejilerinin her bir topluluğun özel ihtiyaçlarına bağlı olarak değişebileceğini öne sürmüştür.

Uluslararası literatürde yaşlı dostu kentin anlamını ele alan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu ve Ulusal literatürde ise herhangi bir çalışma bulunmadığı görülmüştür. Singapur'da yaşlı bireyler ve kilit aktörler (yerel hizmet sağlayıcılar, profesyoneller ve kamu görevlileri) tarafından anlaşıldığı şekliyle yaşlı dostu mahalle kavramının araştırıldığı bir çalışmada (Bhuyan vd., 2020), yaşlı dostu bir mahallenin kendileri için ne anlama geldiğini kendi sözcükleriyle tanımlamaları istenmiştir. Araştırma sonucuna göre; kapsayıcılık, sosyal çevre, fiziksel çevre, yer duygusu ve güvenlik, katılımcıların yaşlı dostu mahalleyi tanımlamak için kullandıkları beş temel özelliktir. Araştırmada yaşlı dostu kentler ve topluluklar üzerine yaygın olarak oluşturulmuş çerçeveler olsa da, araştırma bulguları yaşlı dostu mahalle girişimlerinde bağlama özgü ve deneysel anlayışların önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu araştırmanın bulguları bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

Bu çalışmada elde edilen bulgular özellikle yaşlı insanların yaşadıkları kente ilişkin algılarının çoğu zaman kentteki mikro ölçekteki engeller ve kolaylaştırıcılar ile kendi öznel deneyimlerine dayandığını hatırlatmaktadır. Araştırma bulguları, bir kenti tam olarak neyin yaşlı dostu yaptığını ve daha da önemlisi, insanların yaşlandıkça ne istediklerini ve neye ihtiyaç duyduklarını anlamak için bilgi sağlayabilir. Bunun yanı sıra hizmet sağlayıcılar için de aynı şey geçerlidir. Hizmet sağlayıcıların yaşlı dostu kente atfettiği anlam ve kentte verdikleri hizmetler odağında (kurum bakımı, evde bakım, nakdi yardım vs.) olduğu görülmektedir. Çalışmanın bulguları aslında oldukça önemli bir amaca hizmet etmektedir. Bir kenti yaşlı dostu yapabilmek için sadece fiziksel düzenleme ve altyapı, kullanılabilirlik, konfor ve güvenlik konuları değil; aynı zamanda sosyal yönlerin de ele alınması gerekmektedir.

Bu araştırmanın cevaplamaya çalıştığı bir diğer soru “Yaşlı dostu kent tasarımının yaşlı bireylerin toplum içinde aktif olmasındaki rolü ve önemi nedir?” sorusudur. Aktif yaşlanma söylemi, demografik yaşlanmaya karşı geniş bir siyasi tepki olarak gelişmiştir ve yaşlı insanlara yeni roller sağlayarak 'yaşlılığın' ne anlama gelebileceği konusunda kültürel bir değişimi teşvik etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2007 yılında başlatılan "Yaş Dostu Şehirler ve Toplumlar" girişimi de bu paradigmayı yerel düzeyde uygulamaya koymak amacıyla geliştirilmiştir (Del Barrio vd., 2018). Bu sebeple yaşlı dostu uygulamalar ve aktif yaşlanma arasında güçlü bir etkileşim bulunmaktadır. Bu araştırma bu güçlü etkileşim odağından yol almıştır.

Sánchez-González ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan araştırma sonuçları aktif yaşlanmayı teşvik etmek için yaşlı dostu toplum programlarının desteklenmesine ihtiyaç olduğunu ortaya koymuştur. Karaali (2017) “Türkiye’de Yaşlı Refahına İlişkin Uygulamaların Aktif Yaşlanma Kavramı Çerçevesinde Değerlendirilmesi” isimli çalışmasında yaşlı bireylere yönelik aktif yaşlanma politikaları ve uygulamaları ile yaşlı bireylerin toplumsal yaşam içinde kendilerine yer edinmelerinin sağlanmasının yaşlı bireylerin bakımı ile ilgilenen aile bireylerini de olumlu yönde etkileyeceğini vurgulamıştır. Bu sonuçlar araştırmada katılımcıların yaşlı dostu bir kent tasarımı ile yaşlı bireylerin toplum içinde aktif olma şansına sahip olabilecekleri düşüncesi ele alınarak incelendiğinde, yerel yönetim, STK ve diğer aktörlerin yaşlı bireylerin aktif yaşlanmasına yönelik hizmetlerini artırma, yatırım yapma, projeler oluşturmaya ihtiyaç olduğunu düşündürmektedir.

Avustralya’da 2015 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada, yaşlı dostu şehirlerin planlanmasında kullanılabilecek unsurlar noktasında bir araştırma gerçekleştirilmiş; sonuçlar çoğu bölge belediyesinin büyükşehir belediyelerine göre daha az hizmete erişebildiğini göstermiştir (Lowen vd., 2015). Türkiye’de bu konuyla ilgili karşılaştırmalı bir çalışmaya rastlanmamış olup, gelecek araştırmalarda ele alınması gereken bir konu olduğu düşünülmüştür. Ayrıca, yaşlı dostu bir kente yönelik yapılacak çalışmaların yalnızca Büyükşehir Belediyeleri ya da merkez ilçeler ile sınırlı kalmaması gerektiği düşünülmektedir. Kırsal bölgelerde de aktif yaşlanma kavramı ele alınarak yaşlı bireylere yönelik hizmetlerin kentsel alanlardaki bireylere sağlandığı ölçüde sağlanması, sosyal eşitliğin bir göstergesi olacaktır.

Bu çalışmada hem birey hem toplum merkezli, hak temelli ve kültürel duyarlılık odağında bir aktif yaşlanma bakış açısı benimsendiğini belirtmek önemlidir. Bu sebeptendir ki, yaşlı dostu kent ve aktif yaşlanma yalnızca yaşlı bireylerin gözünden değil; hizmet verenlerin, politika yapımcıların ve bilimsel bilgi üretenlerin görüşleriyle tanımlanmaya çalışılmıştır. Araştırmaya göre yaşlı dostu bir kent tasarımının aktif yaşlanmanın gerçekleştirilebilmesi için bir araç olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç tüm araştırma özneleri tarafından desteklenmiştir. Bu noktada yaşlı bireyler, merkezi ve yerel yönetim temsilcileri, STK temsilcileri ve akademisyenlerin yaşlı dostu bir kent tasarımının aktif yaşlanmayı destekleyeceği hususunda uzlaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yaşlı bireyler için bağımsızlık, katılım, bakım, kendini gerçekleştirme insan olarak eşit olmanın verdiği hakların kullanılmasına bağlıdır. Bu da, toplumsal düşünüş ve davranışlarda meydana gelecek olumlu değişimler ile mümkündür. Yaşlı dostu kentlerin oluşturulması, ülkemizin sosyal politikalarına uygun düşecek şekilde yaşlılarımızın aktif yaşam sürmelerine yardımcı olacak ve insan haklarına yönelik eylemler/hizmetlerin inşa edilmesini sağlayacaktır. Kuşkusuz yaşlı dostu bir kent tasarlamak yalnızca sosyal bilimlerin ilgileneceği bir konu değildir. Buradaki önemli bir husus, bir kentin ihtiyaçlarının tespiti ile multidisipliner çalışma ekiplerinin kurulması ve kentin yaş dostu inşasının kentin tüm öznelerinin katılımı ve topyekün çabası ile mümkün olacaktır. Nüfusun yaşlanması, çeşitliliğin değerini bilen; daha iyi ve daha eşitlikçi bir toplum inşa etmek için yararlanmamız gereken zorluklar ve fırsatlar ortaya çıkarmaktadır. Buradaki önemli husus bu farkındalıkla yapılacak uygulamaların hayata geçirilmesidir. Bu bakış açısından ve araştırma sonuçlarından hareketle getirilebilecek öneriler aşağıdaki gibidir:

- Aktif yaşlanma olgusu odağında planlamalar yapılırken ve yaşlı dostu kentler tasarlanırken yalnızca fiziki düzenlemelerden ziyade aktif yaşlanma, bireysel, kentsel ve kültürel özellikler, yaşlı bireylerin ihtiyaçları ve toplumun konuya ilişkin bilinçlendirilmesi konularına ağırlık verilmesi gerekmektedir.

- Yaşlı bireylerin iyilik hallerinin korunması ve devamı için akademik ve kurumsal düzeyde araştırmalar yapılması ve verilerin sistematik bir şekilde birleştirilerek ihtiyaçların tespit edilmesi ile koruyucu- önleyici politikalar geliştirilmesi önemlidir.
- Yaşlı dostu kentlerin yaratımı ancak yerel yönetim organları başta olmak üzere devletin farklı kurum ve kuruluşları arasında işbirliğinin sağlanmasıyla mümkün olmaktadır. Bu çerçevede, bir kentin yaşlı dostu kent kriterlerini karşılaması o kentte yer alan belediyelerin, merkezi yönetimin, akademisyenlerin, ve çeşitli meslek uzmanlarının belirli protokoller kapsamında süreklilik arz eden sürdürülebilir çalışmalar gerçekleştirmesi gerekmektedir.
- Bir kentin farklı ilçelerinde yaşayan yaşlı insanların farklı profillere sahip olabileceği göz önüne alınarak bölgesel ve kültürel ihtiyaçların ve isteklerin belirlenmesi için ön çalışmalar yapılmalı ve sonrasında hizmetler planlanmalıdır.
- Bu çalışma İzmir ili ile sınırlı tutulmuştur. Yaş dostu politikaların benimsenmesi ve diğer iller özelinde farklı profillerin ortaya çıkarılarak alanda yapılan bilimsel çalışmaların artırılması gerekmektedir.
- Her ne kadar DSÖ tarafından yaşlı dostu kentin bileşenleri/kriterleri belirlenmiş olsa da; yaşlıların gereksinimleri içindeki buldukları ülke, kültür ve kentin yansımalarından ayrı düşünülemez. Kente ilişkin planlamalarda bu hususun gözden kaçırılmamasının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bir kent/topluluk ya da belediyede yaşlı dostu kent planlaması; ve yerel yönetimlerin maddi olanakları, toplumun kültürel değerleri, yaşlı toplumun öncelikli gereksinimleri göz önünde bulundurularak her bölgenin imkan ve şartları doğrultusunda değerlendirilmelidir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazarlar veya herhangi bir üçüncü taraf kişi veya kurum arasında çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul izni alınmıştır.

Finansal Destek: “Bu çalışma İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince Desteklenmiştir. Proje Numarası: 202212”. Veriler ilgili projenin birinci bölümünü oluşturmaktadır.

Teşekkür: İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu’na teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA:

- Alley, D., Liebig, P., Pynoos, J., Banerjee, T., & Choi, I. (2007). Creating elder-friendly communities: Preparations for an aging population. *Journal of Gerontological Social Work*, 49, 1–18.
- Avşar Arık, I. (2021). Kentte Yaşlanma ve Yaş Dostu Kentler: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 5(1), 47-63.
- Bauman, A., Merom, D., Bull, F. C., Buchner, D. M., ve Fiatarone Singh, M. A. (2016). Updating the evidence for physical activity: summative reviews of the epidemiological evidence, prevalence, and interventions to promote “active aging”. *The gerontologist*, 56(2), S268-S280.
- Bhattacharya, K. (2017). *Fundamentals of Qualitative Research: A Practical Guide*. Routledge, New York.
- Bhuyan, M. R., Lane, A. P., Moogoor, A., Močnik, Š., & Yuen, B. (2020). Meaning of age-friendly neighbourhood: An exploratory study with older adults and key informants in Singapore. *Cities*, 107, 102940. doi:10.1016/j.cities.2020.102940

- BM (2020). World population ageing 2019. New York: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WorldPopulationAgeing2019-Report.pdf>
- Bornova Belediyesi, (2023). *Yaşlı dostu kent Bornova*. <https://www.bornova.bel.tr/yasli-dostu-kent-bornova/>
- Buffel, T. ve Phillipson, C. (2018). A manifesto for the age-friendly movement: Developing a new urban agenda. *Journal Of Aging & Social Policy*, 30:2, 173-192, <https://doi.org/10.1080/08959420.2018.1430414>.
- Caner, Ö.C., Gözün, G., Hilwah, A., Gökçek, M. (2013). *Yaşlı dostu şehirler: Kavramsal çerçeve ve örneklerle değerlendirmeler*. Ankara: Güneş Kitapevleri.
- Creswell, J. W., ve Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage publications.
- Creswell, J.W. (2017). *Araştırma Deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi.
- Cope, D. G. (2014) *Methods and meanings: credibility and trustworthiness of qualitative research*.
- Çuhadar, S. G. (2020). Yaşlanan nüfusa çözüm önerisi olarak aktif yaşlanma yaklaşımı: eleştiriler ve olası endeks için Türkiye önerileri. In *Journal of Social Policy Conferences* (No. 79, pp. 361-397). Istanbul University.
- Del Barrio, E., Marsillas, S., Buffel, T., Smetcoren, A. S., & Sancho, M. (2018). From active aging to active citizenship: The role of (age) friendliness. *Social Sciences*, 7(8), 134.
- DSÖ (2002). *Active ageing: A Policy framework*. Geneva: WHO.
- DSÖ (2007). *Global age-friendly cities: A guide*. Geneva: WHOion. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43755/9789241547307_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- DSÖ (2015). *Measuring the age-friendliness of cities: A guide to using core indicators*. World Health Organization. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/203830/9789241509695_eng.pdf
- DSÖ (2023). WHO global network for age-friendly cities and communities. <https://who.maps.arcgis.com/apps/instant/minimalist/index.html?appid=66799d4ec039487e8ef8367f0254a99a>
- Eraslan, Z. (2015). Kurtuluş ve kuruluşun sembol kenti İzmir: Açılış konuşması. Kurtuluş ve kuruluşun sembol kenti İzmir sempozyum bildirileri, 26-28 Eylül 2012.
- Flores, R., Caballer, A., ve Alarcón, A. (2019). Evaluation of an age-friendly city and its effect on life satisfaction: A two-stage study. *International journal of environmental research and public health*, 16(24), 5073.
- Foster, L. ve Walker, A. (2015). Active and successful aging: A European policy perspective. *Gerontologist*. 2015, 55(1), 83-90. doi: 10.1093/geront/gnu028.
- Işık, Ş. (2023). İzmir'e yönelik göçlerin dönemsel analizi: göçün seyrinde ne değişti? Şevket Işık (ed.) Geçmişten günümüze 100. Yılında İzmir, İzmir: nüfus, göçler, karşılaşmalar ve değişim içinde. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi.

- İBB Faaliyet Raporu (2022) https://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/43_24052023_111140_.pdf Erişim Tarihi: 27.08.2023
- Karaali, G.B. (2017) Türkiye'de yaşlı refahına ilişkin uygulamaların aktif yaşlanma kavramı çerçevesinde değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Karahan, S. , Uca, S. & Güdük, T. (2022). Nitel Araştırmalarda Görüşme Türleri ve Görüşme Tekniklerinin Uygulanma Süreci/ Interviews and Interviewing Techniques in Qualitative Research. *Nitel Sosyal Bilimler*, 4 (1) , 78-101. DOI: 10.47105/nsb.1118399.
- Korkmaz, Nilüfer (2014). Türkiye’de Yaşlılık ve Sosyal Politika -Yaşlılık Politikadan Ayrı Düşünülebilir mi?, *Küreselleşme ve Yaşlılık Eleştirel Gerontolojiye Giriş* içinde (der. Nilüfer Korkmaz ve Suzan Yazıcı). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Lerch, M. (2017). *International migration and city growth*. New York: United Nations.
- Lietz, C.A., Langer, C. L. ve Furman, R (2006). Establishing trustworthiness in qualitative research in social work: implications from a study regarding spirituality. *Qualitative Social Work* 5(4): 441–458. DOI: 10.1177/1473325006070288.
- Lowen, T., Davern, M. T., Mavoia, S., ve Brasher, K. (2015). Age-friendly cities and communities: access to services for older people. *Australian Planner*, 52(4), 255-265.
- Lui, C. W., Everingham, J. A., Warburton, J., Cuthill, M., & Bartlett, H. (2009). What makes a community age-friendly: A review of international literature. *Australasian journal on ageing*, 28(3), 116-121.
- Öztürk, S. P., & Şenol, F. (2022). Do spatial development plans provide spatial equity in access to public parks: A case with a residential area in Karabağlar and Buca (İzmir). *Planlama*, 32(1), 132-142.
- Park, S. ve Lee, S. (2018). Heterogeneous age-friendly environments among age-cohort groups. *Sustainable*, 10, 1269.
- Phillips, D.R., Cheng, K.H., Yeh, A.G. ve Siu, O.L. (2010). Person-environment (P-E) fit models and psychological well-being among older persons in Hong Kong. *Environ. Behav.* 42, 221–242.
- Plouffe, I., & Kalache, A. (2010). Towards global age-friendly cities: determining urban features that promote active aging. *Journal of urban health: bulletin of the New York academy of medicine*, 87(5), 733-739.
- Ritchie, J. ve Lewis J. (2003) Generalising from qualitative research. In: Ritchie J and Lewis J (eds) *Qualitative Research Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers*. London: SAGE.
- Sánchez-González, D., Rojo-Pérez, F., Rodríguez-Rodríguez,V., y Fernández-Mayoralas, G. (2020). Environmental and psychosocial interventions in age-friendly communities and active ageing: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health (IJERPH)* 17(8305), 1-34. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph17228305>
- Südaş, İ., ve Mutluer, M. (2013). Beşeri ve ekonomik özellikleri açısından İzmir. Prof. Dr. Asaf Koçman'a Armağan Kitabı (Editör: E. Öner) İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Südaş, İ. (2019). *Şehirden kopuş mu? Değişen İzmir’de köylere göç*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Tatlıdil, E. (2009). Kent ve kentli kimliği; İzmir örneği. *Ege Akademik Bakış*, 9(1), 319-336.
- Tufan, İ. (2016). *Antik Çağ’dan günümüze yaşlılık ve yaşlanma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- TÜİK, (2021), İstatistiklerle yaşlılar, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-lar-2021-45636> Erişim tarihi: 24.08.2023

TÜİK, (2022) Kent-kır nüfus istatistikleri <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kent-Kir-Nufus-Istatistikleri-2022-49755> Erişim tarihi: 24.08.2023

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

The problem of this research is the disadvantaged position of the older adults in cities. This study was conducted with the aim of determining the meaning of an age-friendly city from the perspectives of urban stakeholders, including the older adults, service providers in the field of elderly care (central and local government representatives, NGO representatives and academics). Additionally, the study seeks to uncover the contribution of this meaning to the concept of active aging.

Research Questions:

"What is the meaning of an age-friendly city according to urban stakeholders?"

"What is the role and significance of age-friendly city design in facilitating the active participation of older adults in society?"

Literature Review:

The global population is currently undergoing two significant demographic shifts: rapid aging and urbanization (WHO, 2015). In many countries, the fastest-growing age group is those aged 65 and above, and the number of older adults in urban areas is steadily increasing (UN, 2020; WHO, 2015). In an effort to sustain the presence of older adults in social life and to promote age-friendly urban environments, the Age-Friendly City Project was initiated during the 18th World Gerontology and Geriatrics Congress in Brazil in 2005. Subsequently, the World Health Organization (WHO) established the "Global Age-Friendly Cities Guide" in 2007 to outline the essential characteristics of an age-friendly city. This guide has provided a clearer understanding of the concept of age-friendly cities and set universal criteria for age-friendly environments. Following this, the "Global Network of Age-Friendly Cities" was established in 2010 to enhance the visibility of this developed practice (Caner et al., 2013). Therefore, as being recognized as an emblem of reputation and development, the acceptance of the age-friendly city concept has prompted countries to adopt positive and swift changes in their approach. The WHO Global Network of Age-Friendly Cities and Communities currently spans 51 countries, encompassing 1445 cities and communities, reaching over 300 million individuals worldwide (WHO, 2023). Turkey is also part of this global network, represented by one metropolitan municipality and five district municipalities (WHO, 2023).

Methodology:

For this research, a qualitative research design has been employed to delve into the perceptions, thoughts, opinions, and interpretations of older adults residing in the city of Izmir, as well as central and local government representatives, NGO representatives, and academics regarding the topics of age-friendly cities and active aging. The study is based on the "Consolidated Criteria for Reporting Qualitative Research (COREQ)," a guide widely recognized for qualitative research reporting, and is aligned with the qualitative research paradigm.

In line with a phenomenological approach, purposeful sampling techniques such as criterion sampling and snowball sampling were utilized to conduct in-depth interviews with 42 participants (24 older adults, 5 central government representatives, 5 local government representatives, 3 NGO representatives, and 5 academics). Semi-structured interview forms were prepared by the researchers, informed by both a thorough literature review and the research objectives. The collected data were coded using the MAXQDA software and subjected to content analysis as per the research methodology.

Results and Conclusions:

This study focuses on the perceptions of stakeholders within the field of aging in Izmir concerning the definitions of an age-friendly city and the significance of creating such a city for promoting active aging. The study involves

input from older adults, central and local government representatives, NGO representatives, and academics. In this context, the primary aim was to discern how urban stakeholders in the realm of aging attribute meaning to an age-friendly city. As a result, it is understood that the meaning of an age-friendly city encompasses both commonalities and differences. For the older adults, an age-friendly city holds significance in terms of green spaces, a clean environment, respect, access to healthcare, and social services. This underscores the fact that the older adults seek an environment where they can access services, enhance their lives, grow socially, contribute to society, and develop personally. Central and local government representatives have converged on accessibility as a pivotal point in defining an age-friendly city. Their views are shaped by the services they offer, with an emphasis on enhancing accessibility to foster an environment that facilitates movement and access to healthcare and social services. The interpretations of NGO representatives align with the older adults, focusing on green spaces and, concurrently, a heightened emphasis on an accessible environment that supports the perspectives of both central and local government representatives. Furthermore, the promotion of social participation is also a defining aspect in their understanding of an age-friendly city. Academics, as participants representing another facet, emphasize independent living in their definitions. They also find common ground with other stakeholders, such as green spaces (as perceived by the older adults), accessible environments (according to central and local government representatives), and the encouragement of social participation (as highlighted by NGO representatives). This output demonstrates the influence of diverse viewpoints and needs in shaping the concept. More importantly, it underscores the significance of consensus and collaboration between those providing services and generating knowledge for the older adults, particularly concerning needs and implementations.

Addressing another research question, "Is active aging achievable through the design of an age-friendly city?" The discourse of Active Aging fosters cultural transformation by offering new roles to the older adults, redefining the notion of 'old age.' This study seeks to define both the concept of an age-friendly city and active aging from the perspectives of not only the older adults but also policymakers, service providers, and academic knowledge producers. The findings indicate that the design of an age-friendly city can serve as a tool to facilitate active aging, a conclusion unanimously supported by all research participants. In this context, it is evident that there is a consensus among the older adults, central and local government representatives, NGO representatives, and academics that the design of an age-friendly city can indeed contribute to supporting active aging.